

קונטרס

אוצרות מנחם

מרי"ה ניהוה

לקט מספריו וקונטרסיו היקרים של
רבי מנחם מענדל זצוק"ל זי"ע ועכי"א

עם מעט מתולדות חייו

עם קונטרס
פניני הרב מנחם מענדל זצוק"ל
שיצא לאור ע"י ידידי היקר רבי דן סתר שליט"א

יוצא לאור בס"ד בחמלת ה' עלי
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד ס"ט
בן לא"א מו"ר ועט"ר רבי משה ז"ל אביחצירא
עפולה ת"ו ה'תשפ"ו

© כל הזכויות שמורות

כל הארה והערה תתקבל בברכה

כתובת המכון:

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

רח' תאשור 6 ג' עפולה

טלפון: 052-7727591

rantorah@gmail.com

ran0527727591@gmail.com

לזכרון עולם בהיכל ה'

מוקדש לעילוי נשמת

אבי מו"ר ועט"ר

רבי משה

בן רבי משה ורבקה

למשפחת אביחצירא זצ"ל

נולד י' שבט ה'תשי"ז

בעיר תארודאנת מרוקו

נלב"ע ליל כ"ו אב ה'תשפ"ה

בעיה"ק ירושלים תובב"א

נטמן בהר המנוחות - קהילת ירושלים - שער ברוש
"מתים יחיה אל ברוב חסדו ברוך עדי עד שם תהלתו"

תנצב"ה

נר זכרון בהיכל ה'

מוקדש לעילוי נשמתו הזכה והטהורה של

חברי וידידי היקר

הרב מרדכי דוד זצ"ל

בן שרה לאה תחי'

למשפחת שטיגליץ

עפולה עילית - מבני כפר גדעון

נלב"ע י"ט תמוז ה'תשפ"ו ליל שב"ק פרשת פנחס

תנצב"ה

למדנו ביחד בכולל אברכים "תפארת עפולה" בראשות הרה"ג מנחם גולד שליט"א היה מלמד חשוב ויקר בתלמוד תורה הראשון בעפולה "דרך אמת" - גבעת המורה של ידידנו הרה"ג ישראל גרינשטיין שליט"א

החזקת קדש ק"ן יוסף חיים מוסקא 31800 אקדמיאל ס"ט

עפולה ת"ו

הקדמה

"הודו להו"ה כי טוב כי לעולם חסדו"

בחול המועד פסח י"ט ניסן ה'תשפ"ו, שלח לי ידידי היקר הרה"ג דן סתר שליט"א מחבר ספרים רבים וקונטרסים נפלאים, מהעיר לוד ת"ו, את הקונטרס שלו **'פניני הרב מנחם מנכין זצוק"ל'**, והוא ליקוטים מהרב מנחם מנכין זצ"ל, קראתי אותו בשקיקה, וממש שמחתי מן הדברים, ידידי הנ"ל שאל אותי: אם בעבר כתבתי משהו עליו או ממנו, ונזכרתי שבקובץ גיליונות שלי 'מרי"ח נוח' פרשת ראה שנת ה'תש"ע (מספר 6) הבאתי משהו ממנו מספרו "רזין טמירין", שלחתי לידידי היקר הנ"ל בכ' ניסן ה'תשפ"ו מכתב ישר כח על הפנינים שהביא מרבי מנחם מנכין זיע"א, וכן צירפתי לו את הדברים שכתבתי בגיליון 'מרי"ח נוח' הנ"ל.

דברתי עם ידידי היקר הנ"ל טלפונית מעט על הדמות של רבי מנחם מנכין זצ"ל, ופתאום נכנס בליבי קנאת סופרים, לזכות להוציא גם אני ליקוטים מכל ספריו של רבי מנחם מנכין זצ"ל.

הדפסתי לעצמי את כל הקונטרסים של רבי מנחם מנכין זיע"א, ולמדתי בהם, סימנתי לעצמי את כל הרעיונות שברצוני להביא אותם כפנינים יקרים מתורתו.

לאט לאט הכל התווסף לכדי יחידה אחת, והתחלתי להקליד את כל הפנינים שברצוני להביא, סידרתי אותם כאן, והרי הם מוגשים לפני הקוראים היקרים.

ערכתי מכל מה שקראתי בספריו תולדות חיים, כי לא מצאתי שום אדם שכתב עליו תולדות חיים, השתדלתי לאסוף את כל הפרטים האישיים שהוא כותב על עצמו, אקווה שבאמת הצלחתי לשרטט מעט על דמותו המיוחדת.

קראתי לקונטרס **'אוצרות מנחם – מרי"ח נוח'** וצירפתי את **'פניני הרב מנחם מנכין זצוק"ל'** של ידידי היקר הרב דן סתר שליט"א, והוא הסכים בעין טובה ויפה לפרסם את הקונטרס שלו, ויבורך על כן בכל הברכות האמורות בתורה אכ"ר.

יהי רצון שבהוצאת קונטרס זה יהיה הרב מנחם מנכין זיע"א מליץ יושר עלינו בעדנו, ונוכה לכל הברכות האמורות בתורה ושמחות לעד לנו ולכל בני ביתנו בני צדיקי וחיי אריכי ומזוני רווחי אכ"ר.

ב. מריח ניחוח

מוקדש לעילוי נשמת אבי מו"ר ועט"ר רבי משה בן רבקה זצ"ל נלב"ע בליל כ"ו אב ה'תשפ"ה, והשבוע ביום שב"ק פרשיות מטות מסעי כ"ו תמוז ה'תשפ"ו אחד עשר חודש לפטירתו, תנצב"ה.

מוקדש לעילוי נשמת סבתי היקרה, אמו של אבי ע"ה, רבקה בת מוזל ע"ה אביחצירא בתו של הצדיק רבי בנימין ויזמאן זיע"א, נלב"ע ז' אב ה'רחמן ה'תשנ"ט, תנצב"ה.

ממש סמוך לחתימת האוסף הנפלא הזה, שמועה הגיעה אלינו שידידי היקר חברי לכולל רבי מרדכי דוד שטייגליץ זצ"ל מעפולה עילית, נלב"ע לבית עולמו בקיצור ימים ושנים והוא בן ארבעים ושש שנה בפטירתו, השאיר אלמנה ותשעה יתומים, אמרתי לעצמי שקונטרס זה יהיה מוקדש לעילוי נשמתו, נלב"ע ליל שבת קודש פר' פנחס י"ט תמוז ה'תשפ"ו, תנצב"ה.

"מתים יחייה אל ברוב חסדו ברוך עדי עד שם תהלתו"

הכותב והחותם לכבוד התורה הקדושה והצדיקים
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד ס"ט
בן לא"א מו"ר ועט"ר רבי משה בן רבקה זצ"ל אביחצירא
כ"ד תמוז ה'תשפ"ו
עפולה ת"ו

תולדות חייו של הרב מנחם מנכין מנדיל רבינוביץ-ליפשיץ זצ"ל

א. תולדות חייו וציוני דרך

שם מלא וייחוס: רבי מנחם מנדיל מנכין (עמנואל) רבינוביץ-ליפשיץ. מוכר בכינוי "מנחם מנכין מוהליווער" על שם עיר הולדתו, מוהילוב.

הוריו: בנו של הגאון רבי אברהם אריה לייב ליפשיץ זצ"ל, שניהן כאב"ד בלופלאוו (סמוך למוהילוב על נהר דנייפר ברוסיה) ומחבר הספר "תשובת אריה". שם אמו היה מרת מינע נענע ע"ה.

ילדותו: נחשב לעילוי כבר בצעירותו. בגיל 12 בלבד כתב הערה למדנית ("גרסא דינקותא") על מסכת בבא בתרא (דף ד') בעניין סוגיית "מר ינוקא ומר קשישא".

כהונה בחו"ל: טרם עלייתו ארצה, שימש כרב, מורה צדק (מו"צ) ומגיד מישרים בקהילות שונות ברוסיה.

תקופת באר שבע (תרפ"ד-תרפ"ו): עם עלייתו ארצה, כיהן כרב, מו"צ ושוחט ובודק (שו"ב) בעיר באר שבע, תפקיד אותו תיאר כ"מלאכת הקודש על אדמת הקודש".

תקופת ירושלים: בשנותיו המאוחרות עבר לירושלים, שם חיבר והדפיס את רוב ספריו. הוא התגורר בעיר לפחות עד סוף שנת תרצ"ט (1939).

ב. דיוקן אישי: מצבו, אופיו והנהגותיו

חיי עוני וייסורים: לאורך שנותיו בירושלים חי במצוקה גשמית קשה. הסכמות הרבנים מעידות כי למד תורה מתוך דוחק ועוני רב.

בריאותו: סבל ממחלות רבות. בשיריו בידיש (תרצ"ט) תיאר עצמו כ"חולה וגלמוד כאבן" המיחל לרחמי שמים.

מידת הענווה: הקפיד לחתום על ספריו בתארים המעידים על שפלות רוח, כגון: "הדל והצעיר", "תולעת ולא איש" ו"הקטן".

עולם רוחני וחזיונות: חווה התעוררויות רוחניות משמעותיות. הוא מספר על לילה בשנת תרצ"א בירושלים בו חש "רוח ממרום" שדחקה בו לכתוב, ועל חלום שבו ראה חיות צועדות כחיילים, אותו פירש כסימן למלחמות עולמיות.

ידע רחב ואקטואליה: גילה עניין רב בחדשות העולם, בחידושי רפואה (כגון ניתוחים מורכבים) ובגיאוגרפיה, והשתמש בידע זה כדי לחזק את יסודות האמונה והשגחת הבורא.

ג. משנתו על עשרת השבטים ונהר הסמבטיון

המחבר הקדיש חלק ניכר ממרצו לחקר נושא זה, אותו ראה כסימן מובהק לגאולה: **נהר** הסמבטיון: תיאר את טבעו הפלאי של הנהר הגועש באבנים ובחול ושובת בשבת קודש.

עשרת השבטים: עסק במיקומם של "בני משה" ובני רכבים, תוך שילוב מפות, צילומים ודיעות מחוקרים ותיירים כדי להוכיח את קיומם מעבר לנהר הסמבטיון ובאזורי הודו וסין.

ד. רשימת חיבוריו וספריו

המחבר היה פורה ביותר וכתב עשרות חיבורים המקיפים את כל מקצועות התורה:

1. זבחי צדק (תרפ"ו): שו"ת וחידושים בענייני שחיטה וטריפות.
2. שובו אל הבורא / דברי מנחם (תרצ"א): התעוררות לתשובה בעקבות המשבר הכלכלי העולמי.
3. רזין טמירין / לקוטי מנחם: ביאורים על הזוהר ותורת הקבלה.
4. תיקון המידות ורפואת הנפש / נשמת מנחם: ספר מוסר והדרכה לתיקון המידות.
5. מליצי יושר (תרצ"א): סדר וידוי הגדול ותפילות לחולים ובריאים.
6. מבשר ואומר / נחמות מנחם (תרצ"ה): מחקר על עשרת השבטים והסמבטיון (עם תרגום לאנגלית).
7. דברי הלכה / משנת מנחם (תרצ"ה): חידושים ושו"ת על השולחן ערוך.
8. נחפשה דרכינו: קריאה לחיזוק האמונה (נכתב גם ביידיש).
9. שירי מנחם (תרצ"ט): אוסף שירים ופואמות בעברית, יידיש ואנגלית.
10. דמעות ונחמות מנחם (תרצ"ט): קונטרס בענייני סדרי הגאולה העתידה.
11. חיבורים נוספים: "זכרון מנחם", "קול בעתו", "השארית הנפש", "דברי נחמות".

ה. הסכמות ומכתבי תהילה

זכה להערכה עצומה מגדולי הדור בארץ ישראל:

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל: כינהו "ידידי הרב המופלג בתורה ובשקידה" ופעל רבות לסייע לו במצבו הדחוק.

הרב יוסף חיים זוננפלד זצ"ל: שיבח את שקידתו העצומה ויראת השמים הטהורה שלו.

הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל: העניק דברי שבח והערכה לחיבוריו התורניים.

וקבל עוד כמה הסכמות מכמה מחכמי הדור.

לסיכום: רבי מנחם מנכין היה דמות של "חסיד ועניו" שחיבר בין רבנות מעשית, העמקה ברזי הקבלה ומחקר היסטורי, הכל מתוך מטרה לעורר את עם ישראל לתשובה לקראת הגאולה.

עמ"י עש"ז
"היסודות של קיום המצוות הן ע"י מדות הטובות"
(ס' שע"ק)
"עיקר בריאת בעה"ז, לשבר מדות הרעות הטבעיות שלו"
(בשם ר' סעדיה גאון ז"ל)

ספר תיקון המדות רפואת וחשבון הנפש או נשמת מנחם

כולל עצות ותחבולות רפואות וסגולות למחלות הנפש ותיקון המדות
הנהגות טובות, ופנקס חינוך המדות מבעלי נסיון, כל זה חובר מלוקט
ומסודר מסה"ק וכפי שחנני הבורא עולם יתברך שמו.

מאת הצעיר בישראל הרב המחבר
ר' **מנחם מענדל** נ"י מאהליווער
יושב בעה"ק ירושלם תובב"א
(מלפנים עובד בקדש בקהלות קדושות בישראל)
מחבר ס' זכרון "דברי מנחם", נחמות ומשנת מנחם, מבשר ואומר, שובו
אל הבורא, נחפשה דרכנו, דברי הלכה, רזין טמירין, השארת הנפש,
לקוטי מנחם וכו'.

בן לאאמו"ר הגאון ר' אברהם ארי' ז"ל, ליפשיץ האב"ד בעה"נ דמוהליב
דניעפר. ומח"ס תשובות ארי' ונשמת אברהם

אסור להדפיס ס' ז"ל בלי רשות המחבר
דפוס "חורב" ירושלם ת"ו שנת תרצ"ז

וכעת יוצא לאור מחדש ע"י מכון מריח ניחוח
עפולה ה'תשפ"ז

הקדמה קצרה

ב"ה. כוננתי בזה הספר לזכות את הרבים, וכל הדין אותי לכף זכות, הקב"ה ידין אותו לכף זכות. גם כוננתי לזכות את עצמי שלא יבא חטא על ידי כש"א חז"ל, ובזה יצילנו העליון, כי כל דרך איש ישר בעיניו, ואין אדם רואה חוב על עצמו. ואתפלל לה' תפלת ר' אבא (ביצה) "יהא רעוא דתתקבלון מילי".

ההח"ק ר"מ לוצטו ז"ל אמר בזה"ל (בס' מס"י) עה"פ (משלי) "אם תבקשינה ככסף וכמטמונים תחפשינה, אז תבין יראת ה'". אינו אומר אז תבין הלכות רפואה אסטרונומיה פילוסופי, אלא יראת ה', הרי לך כי להבין היראה צריך לבקש ולחפש אותה כמטמונים כש"כ "הן יראת ה' היא חכמה". "ולאהבה אותו וללכת בדרכיו" כולל כל המדות ותקונים מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' עכ"ל, וג"כ כע"ז בס' תומר דבורה.

אל יחשוב הקורא כי המחבר זה כבר קיים מ"ש פה, רק כי טרחת בזה שיהיו כל ההנהגות לנגד עיני אולי אזכה לקיים, וכוננתי בזה, שאם יזכה הקורא בו, אבנה גם אותי ממנה, והריני מוכיח את עצמי בזה, וממני יראו וכן יעשו אחרים. ואבקש מכל אחד שיזכור את שמי לטובה ולהתפלל בעדי שהקב"ה ירחם עלי לתקן אותי ולסייעני בכל מה שאני צריך בגשמיות וברוחניות הן בעוה"ז והן לאחר מותי. ולהשלים שלימות תיקון אברי נרנח"י, להשיג שלימות עליון, אמן כן יהי רצון.

כה דברי הק' מנחם מנחין מענדיל בן לאאמו"ר הגאון ר' אברהם ארי' ז"ל ולאמי מינע נעחע ז"ל

מכתבי תהלה והסכמות ע"ז, כבר נדפסו בס' "שובו אל הבורא" ובס' "דברי הלכה", וכו' ומפני הוצהד"פ קצרתי.

תיקון המדות וחשבון הנפש

פנקס חשבון הנפש וחנוך המדות לכל יום

בכל יום יתבודד עצמו בחדר מיוחד לכל הפחות בלילה קודם השינה, (ובפרט בערב שבת וער"ח ועשי"ת גם ביום), ואז ישוב בתשובה ויעשה חשבון מן המעשים הרעים ודבורים אסורים ומן המדות הרעות, ויתחרט על כל עונותיו שעשה ביום הזה, הן בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ויכתוב אותם בפנקס היומי מיוחד לזה, ויבכה וישפוך דמעות על הנייר הזה, וצריך לזכור אחריתו שעתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה על כל התנהגות שלו, ואז לא יוכל לתקן עוד ומי יודע מה יולד יום. ולכן יתחרט ממעמקי הלב על כל העבירות ויתקן כל המדות הרעות ויחזק את עצמו לעבודת השי"ת ואם אפשר יאסוף ג"כ את משפחתו בניו ובנותיו, וכולכם יתעוררו ויפשפשו במעשיהם שעשו באותו היום ויעשו תשובה.

יום ראשון, שני, שלישי, רביעי חמשי, עש"ק

יום ראשון, פגמתי במדות, אמת, קנאה, גמ"ח ביקור חולים וכו'

יום שני, לשון הרע, בטלתי מצות תפלין ציצת מזוזה תפלה למוד התורה וכו'.

יום שלישי רכילות, כעס, וכו'.

יום רביעי גאווה וכו',

יום חמשי " "

יום ערש"ק. פגמתי באברי וגדי וכו' ברית קדש בקרי וניאוף וכו' באזנים לא מקשיבים בעינים רמות. בחוטם חרון אף. בגרון בנסית גרון, בידים גזילה וכו', בלשון, לה"ר רכילות ניבול פה מלשינות וכו'.

(עיין בלוח המדות, ותדע מה פגמת)

מחלות ומדות הרעות - רפואות ותחבולות ומדות טובות

חימה וכעס, קפדן שנאה וקטטות

(1) מנוחת הנפש (2) סבלנות (3) נוחות דברי חכמים בנחת נשמעים (4) ענוה.
המתחנך במדת סבלנות יזהר אם יפגענו איש בעל מחלוקת וכעס שלא
לענותו כלל משוב עד רע ומשים מחסום לפיו.

בטלה ועצלות

(1) זריזות.

שקר

לעקרה משרשה ע"י חנוך במדת האמת ולצרף עליהם החינוך במדות ענוה,
צדק, ושתיקה וכו'.

כבוד, גאווה, אהבת עצמו

(1) ענוה להרגיל עצמו בחברת אנשים קטנים ולחנך א"ע למצוא בהם
תמיד מעלות גדולות יותר מאצלו (2) להכיר חסרונות עצמך ולתקנם
(3) להסיח דעתך ממומין שבחבריך, וממעלות עצמך (4) הרגל תמיד ללמוד
דעת מכל אדם.

הרבה דמיונות וחלומות, בחיי הפרטי ובתורה ותפלה

סדר. כל מעשיך וחפצך יהיו מסודרים כאו"א במקום קבוע ובזמן קבוע,
וכן במחשבות.

שיקול הדעת מתינות ועיכוב הרבה יותר מדאי ולא מוציא לפועל

חריצות (1) כל מעשיך יהיו ע"פ שיקול הדעת תחלה, אבל משגמרת בלבך
קום עשה ואל תרף.

מפונק, ומבעט ביסורין מתרעם על מדותיו של הקב"ה, דעתו מטורפת עליו מחמת טירדא, ותמיד במריבה עם ב"ב וג"כ בעסקיו או אם יקנא להם שינוי קטן, צער או הנאה בשורה טובה או רעה, ח"ו וכו', דאגה

(1) מנוחת הנפש (2) מתינות (3) ישוב הדעת (4) סבלנות (5) בטחון (6) הסתפקות.

מחלות הנפש ומדות רעות - רפואות תקונים ותכסיסים ומדות טובות

מחלות ומדות רעות: עשק, גניבה, גזילה, עולה אונאה קנאה שנאה קימוץ אהבת עצמו וכו'.

רפואות וכו': (1) צדק (2) אהבה ואהבת לרעך כמוך (3) מאי דעלך סני לחברך לא תעביד (4) חבוב ממון כשר.

מחלות ומדות רעות: הרהורי עבירה, זימה תאוה.

רפואות וכו': (1) פרישות (2) לימוד אגדה וספרי מוסר (ע"ל באהבת נשים).

מחלות ומדות רעות: לה"ר רכילות ליצנות ושקרים וכו'.

רפואות וכו': (1) שתיקה (2) אהבה.

מחלות ומדות רעות: כיעור, גנות (חשד).

רפואות וכו': (1) נקיות במעשים (בגוף ובבגדים) ברוחניות ובגשמיות (2) צניעות.

מחלות ומדות רעות: כילות וקימוץ יותר מדאי.

רפואות וכו': נדיבות, גמ"ח צדקה וכו'.

מחלות ומדות רעות: גאווה.

רפואות וכו': יהיה עניו ושפל מאד ותמיד בעיניו גרוע מחביריו.

מחלות ומדות רעות: אהבת ממון.

רפואות וכו': (1) ירגיל עצמו בצדקות (2) יזכור יום המיתה (3) ילמוד המשנה "דע מאין באת וכו'".

מחלות ומדות רעות: אהבת נשים.

רפואות וכו': למאוס אותם ולזכור את מומם ומדותיהם הרעות וילמוד המשנה "דע מאין באת" ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון".

מחלות ומדות רעות: רוב אכילה ושת' חברת נשים ותענוגים ועושר וכבוד וחברת אנשי בליעל וכו'.

רפואות וכו': (1) להמעיט א"ע מן ההרגל בדברים האלו ולא יאכל מאכלין חמין בתבלין וימעיט מחברת עשירים ומנשים ומספרי חשקת התאוה - הכלל ישנה כל דרכו והרגלו. ויברח מחברת רשעים ויתחבר רק עם צדיקים, בעלי מדות טובות וכו'.

חינוך המדות

(מפנקסי רבותינו הגדולים ז"ל)

"סבלנות"

ספור אמתי מבעל נסיון ומתחנך במדה זו

"אני מעודי נלקיתי, במדה הרעה של כעס, עד שכמעט הייתי עושה מעשה שגעון ושכור ולא עצרתי שום בושם משכנים וכו' וכאשר החילותי להתחנך במדת הסבלנות, אז ביום זה התחילה אשתי להתקוטט לחרפני ולקללני, עד שכמעט חרה אפי וכו', אבל תיכף נזכרתי במדה זו ונצבתי כגבור מזוין להלחם עם היצה"ר, ושיערתי בעצמי כאילו אני עומד אצל הים וסער גדול וגלי הים רוצים להטביעני ואין תקנה אחרת כי אם לכפוף את ראשי עד שיעבור הסער, והנה, ב"ה הסער הולך ושוקט מעט מעט ואז ניצלתי" (מס' חשבון הנפש).

"מרוכה מדת הסבלנות מכל שאר המדות, כי בזה המדה צריך להתמיד ולהתחנך תמיד כל ימי חייו וללחום נגד כל הנסיונות ולא לעזוב אותה יום אחד (ס' חה"ט לר' מענדיל זבארזנר).

רפואת הנשמה

כמו בחולי הגוף יש חולאים גלויים (חיצוניים) ופנימיים, כן בנפש, חולאים פנימיים כגון, הקנאה, והחונף, כעס ותאוה, וכו'.

החולאים הגלויים הם - הגניבה והרכילות, זנות, רצחנות, ליקח שוחד וכו', ודרך הרפואה כך: - ראשית כל צריך לבטל בתחלה אלו ב' מיני מחלות פנימיות וחיצוניות ואח"כ לבטל חלק המחשבה ואח"כ חלק המעשה ואח"כ להרגיל הנפש ימים רבים בזה - וכאשר יראה כי נפשו נחלשה מהעונות הקדמוניות ואינו נכסף להם כבתחלה, והוא נכסף רק למעשים

א. א"ה ריחמ"א: אולי יש כאן טעות והכוונה לספר "חשבון הנפש" לרבי מנחם מנדל סטאנובר, שם מצאתי לשון דומה.

טובים אשר החל להתחנך זה סימן טוב, ואז ידע כי מצא חן בעיני אלקיו (ס' הישר לר"ת).

עצות טובות לבעלי תשובה

(ס' אבן שלמה) הרוצה לשוב מדרכו הרעה, צריך לשקול מדותיו במאזני צדק ומתחלה צריך להתבונן על מדותיו הרעות, ולהכירם היטב, ולחנך את עצמו להטות כל מדה רעה אל קצה ההפוך. כגון מ"כעס" אל ה"חמלה" ומ"גאווה" אל תכלית ה"שפלות" אבל לא ידלג בפעם א'. רק ילך לאט לאט. אח"כ יעמוד על נקודה הממוצעת לפי התורה עד שיהי' לו כטבע ממש.

כל אחד צריך לגדור עצמו מהעבירות לפי טבע מזגן. אף מי שטבעו רע לא ילך נגד הטבע לגמרי בפעם אחד, כי לא יתקיים בידו, רק ילך לאט לאט.

(בשם הרב ר' אהרן ז"ל מ"מ בזיטומיר) (ויקרא י"ד) "ועפר אחר יקח וטח את הבית". ר"ל כשרוצה האדם לתקן לו גוף אחד קדוש וטהור, והגוף של התאות ומדות הרעות יכתת וישבר אותו ויזכה לקדושה וטהרה ביתר שאת", עכ"ל.

(מס' אבן שלמה) מי שנמשך אחר "התאוה", מפסיד אף מדותיו הטובים שבטבעו ותולדותיו ומי שנמשך אחר "החמדה" מאבד אף המדות טובות שהרגיל עצמו בהן מנעוריו.

כמו בחולי הגוף אפילו אחר שנתרפא צריכין זהירות זמן ארוך, לפי שהם עלולים עדיין לחזור, כן ועוד יותר, בחולי הנפש, כי השב מחטאותיו, אפי' לאחר שנגמר התיקון בשלימות, יהי' זהיר ונזהר, שלא לעזבה מתוך לוח החינוך שלו לגמרי.

הכלל העולה, כי מעשה חשבונותיו נעשים לו לאדם הרגל תמידי בביתו בשבתו ובקומו ובלכתו בדרך בכל רגע לא יבטל שלא לצורך תיקון נשמתו.

עצה טובה מאד שנהגו בו גדולי הראשונים ז"ל

לבקש מכל אדם, אם איכא מאן דידע ביה איזה חסרון, דלימא ליה, ואל יקצוף ובס' בית אברהם וג"כ בס' דרך אמונה וז"ל "ומי לנו גדול

מהגאון בעל עבודת הגרשוני ז"ל שאמרו עליו, שהיה מחזיק אצלו ת"ח ונתן לו שכרו ע"מ שיהיה תמיד עמו וישגיח על כל מעשיו ודבריו ותנועותיו, ומה שלא תישר בעיניו יאמר לו תיכף שעשה שלא כהוגן.

(וּבס' שה"ג מהחיד"א) ושמעתי מרב אחד דהגאון מהרש"ל ז"ל בשבתו על כסא הוראה צוה למוכיח אחד שיבוא בכל יום שעה אחת ויוכיחנו כאלו הוא אחד מהמון. ובעת בא המוכיח תיכף היה מהרש"ל מתעטף ויושב לשמוע תוכחת מוסר ביראה ורעדה לפני ה'.

(וּבס' פ"ק) וז"ל ספרו מצדיק אחד בדורנו ששכר איש אחד שילך עמו תמיד ויזכור לו שיהיה לו יראת הש"י וזהו כלל גדול בעבודת השי"ת.

מרקחת בדוקה (רעזעפט) לחלשות הנפש והנשמה

(בס' אור צדיקים בשם ר' יהודה חריזי ז"ל) וז"ל "קח שרשי השפלות, וענפי השכלות, ועשבי המצוה, ושכולת הענוה, ופרח הצדקה ותכתוש במכתשת החרטה, ותעשה בהם תחבושת (אספלנית) ותשימהו יחד עם עלי תשובה ובושם האהבה, ותשים על הלב והכליות זמן רב, עד יצא לחות הגאווה וזיעת התאוה וליחות רעים של חטאים ופשעים, ומרה השחורה תהא יפה וברה", עכ"ל.

עוד מרקחת כולל שבעה מיני עשבים ועצות טובות (מהמחבר)

(א) בטחון בה' ית"ש.

(ב) תקוה.

(ג) סבלנות.

(ד) להבין בדעתו שכל זה לטובה להיות כפרה על העונות.

(ה) שמחה כי ע"י יסורים בעוה"ז לא צריך לסבול בעוה"ב.

(ו) לנחמה, כי יש אנשים שסובלים יותר ממנו.

(ז) ואחרון אחרון, כי הקב"ה שהביא עליו היסורים בטח יחפש אותו מהם וצריך להתפלל ואין שיעור לזה כי מי לנו גדול ממשו רבינו, ומצינו כי התפלל תקט"ו תפלות ולא נענה כי ה' עוד תפלה אחת חסר.

עוד מרקחת מס' ימלט נפשו

תעקר שרשי הגאווה מלבך תכתשם דק דק עד לעפר תתן אותם בכסף חי זו מדת הבושה, תרתיחם באש האהבה בין אדם לחבירו. תשים מים, מימי הענוה. תערב עם מתוך הלשון, ותיבשם ברוח החן וחסד ורחמים.

עצות בחיי האדם, ואם תקיימם תמצא חן בעיני אלקים ואנשים

- (1) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מהשמים.
- (2) אל תתחבר לרשע, ותתרחק משכונתם, וקנה לך חבר ושכן טוב, היינו שיהיה טוב למקום ולבריות. ואם הוא רק למקום ולא לבריות או להיפך, אז, ג"כ תתרחק ממנו.
- (3) לא תעשה שום דבר בחפזון בלי ישוב הדעת והתבוננות.
- (4) לא תעמיד דבריך על ד"ת רק לוותר ולפשר קצת.
- (5) בכל הענינים תלך בדרך המיצוע, אל תקמץ ואל תפזר יותר מדאי, רק מהגאווה והכעס והמחלוקת ולה"ר ורכילות הרחק ממנה עד קצה האחרון.
- (6) אל תבזה לשום אדם ואל תצער לשום נכרא.
- (7) רפואה כוללת היא השתיקה.
- (8) וכלל זה יהיה בידך:
- א**) אם תרצה לגנות שום אדם, תגנה את עצמך במדותיך הרעות.
- ב**) ואם תרצה לעשות מחלוקת, או לכעוס תעשה מחלוקת עם יצר הרע שלך.
- ג**) אם תרצה לשבח שום אדם, תשבח את הבורא ברוך הוא ממ"ה הקב"ה אשר מחיה ומטיב עמך בכ"ז. (מלוקט מסרה"ק).
- ד**) תהי, תמיד גרוע בעיניך מחבריך, ותהיה עניו ושפל רוח.

נפיונות - אם יבזוך בני אדם, ויצמח במחשבתך קנאת הצדק, ולא למען כבודך כ"א למען קידוש השם שיולד עי"ז, - אבל, כשתכיר שכל הנפיונות הבאים בעולם אינם מיד האדם עצמו, אלא מיד ד', והמבזה אותם, הוא בזה שליח מהשם כיון שגרמו לך בזיון, אות הוא כי בשמים יש טענה עליך, כמ"ש אצל דוד המלך ע"ה, בעת שקללו שמעי בן גרא, לא כעס, אלא אמר ד' אמר לו קלל", - ולמה יתרעם עליו, הלא כמתרעם על מדותיו של הקב"ה, וא"כ אין כאן מקום להקפיד על האדם כלל, ולקבל, כל מה דעבידין לו משמיא, לטבא, ולכן יפשפש במעשיו ויתקן, - וכן אם יבוא אחד לדבר עמך בעניני מוסר ותוכחה, ע"י בירור המדות ותיקון המעשים, אפילו הוא קטן ממך צריך אתה להכיר כי שליח ההשגחה הוא, וע"כ, אהב את המוכיחים.

היוצא מזה, לא להקפיד על שום אדם, ובכל נסיון בין אדם לחבירו, יביט ע"ז כעל הוראה מן השמים.

ראיתי בס' (חדושי הרשב"א) שמרגלי בפומי של הגר"י סאלנטער ז"ל, בזה"ל "אם אתה זוכה וזכאי נגד חברך, תראה שתשאר תמיר זכאי" היינו אם חברך עשה לך רעה, אל תשב לו מאומה, ואז תשאר זכאי לעולם.

אמונה - צדיק באמונתו יחי', להאמין בהשגחת הבורא על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו, ולא לחכמים לחם, וכו' אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, - וישתדל להיות נאמן בדבריו ומעשיו ורוח הבריות נוחה הימנו.

אמת - שפת אמת תכון לעד, - ראוי לאדם לחנך את בניו במדת האמת, מילדותם, וממנו יראו שמקפיד ע"ד אמת, ויעמוד על המשמר עליהם, ויגדיל ביניהם עון השקר, עד שיעשה להם טבע שלא לדבר שקר ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו, וזה נקרא ירא שמים בסתר ובגלוי. (רק בדבר השלום מותר לשנות, יבמות ס"ה).

אונאה - במקח וממכר ויש ג"כ אונאת דברים, והוא חמור מהנ"ל ובכלל זה כל מיני צער לחבירו בדברים, סוף דבר "דעלך סני לחברך לא תעביד".

אהבה - א) אהבת הבורא ית"ש, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (ב)
אהבת עצמו, - לאהוב את גופו ונשמתו, לשמור ולדאוג בעד
בריאת הגוף, וכ"כ ג"כ בעד הנפש והנשמה, שהם כלי שרת לעבוד את
האדון ה' ית"ש:

ג) אהבת אביו ואמו הבנים והבנות, ואשתו, ולומדי התורה, ואהבת רעים וכו',
לקיים "ואהבת לרעך כמוך", "מאי דעלך סני, לחברך לא תעביר", - אם
יקיים הכללים האלו בשלימות, בטוח שלא יחטא.

ארך רוח - לסבול כל דבר בסבלנות גדול, ויסבול עלבונות ולא יקפיד.

ב) כ"א צריך להתברר על פנקס מדותיו הרעות, ולראות איזה מהם קלה ואיזה
כבדה להפרד ממנה, למשל הכעס, והקפדה אם הכעס שולט בו ביותר,
והקפדה ביכלתו לגבורה אז, עצתו להתרגל שלא יהי' קפדן, ובהתמעט זה
ג"כ יתמעט הכעס הבא ממנה, לכן, בגאווה, ותאוה, אם כי הגאווה קשה
לגבורה, הנה יצטרך בתחלה להתרגל בכבישת התאוה וממילא ישבר חטא
הגאווה, - רק, נקוט כלל זה בידך ללכת בהדרגה, לאט לאט. - וכן הדבר
בקניית המדות הטובות. יעשה ג"כ בחשבון הזה. ישקול בדעתו איזה מהם
קלה עליו ויתחיל בה. למשל הנדיבות והרחמנות, אם הפיזור קשה עליו,
ישתדל בתחלה בקניית הרחמים, ואז אחרי זמן יקל עליו לקבל נדיבות כי כח
רחמנותו יעוררו ע"ז. (ס' דברי יהושע).

ג' הסבות הכוללים המביאים את האדם לידי חטא

הם שלשה: א) רוע המזג מלידה ב) הרגל הרע הנעשה טבע ג) סבות שונות
מבחוץ מכל מקרה ומצב.

תרופה (לסיבת א'): - אף מי שנולד בתכונה רעה, בכחו ע"י הישרת התורה
והמדות במועצת ודעת, וגדולה מעלת, המכריח טבעו הרע אל הטוב,
ממעלת הנולד במזג טוב. כי בעל תשובה זה גדול מצדיק גמור.

תרופה (לסיבת ב'): בידו להפך ולשנות הרגלו מעט מעט, וכמו שבא לו כן,
ילך ע"י הפיקוח בחכמה ודעת, והעיקר לשנות את סידורי חייו
ולרחוק מהתחברות משכנים רעים ורשעים, וכו'.

תרופה (לסיבת ג'): ג"כ, צריך לשנות סדורי חייו, והעיקר לדבק אל אנשים חכמים ויראי אלקים ובעלי מדות טובות הדורשים ומקיימים למעשה, אשר עיניהם פקוחות על דרכיהם ותיקון מעשיהם, וכמש"כ (במשלי יג') הולך את חכמים יחכם ורוע כסילים ירוע. (שם).

ברכה – כתיב: טוב עין הוא יבורך, ואמרו רז"ל אל תקרי יבורך אלא יברך כי מי שהוא טוב לעולם יברך והמברך הוא ג"כ מתברך כדכתיב ואברכה מברכך, וראוי שהמתברך הוא ג"כ יברך ויאמר לו כן למר ואמרו בזוהר ח"א דף רכ"ז, דכשאדם רוצה לברך לחברו או לבנו, צריך לברך בתחלה להקב"ה, וכן מובא בסה"ק בזה"ל, וכן אני נוהג לברך אני מניח ידי על ראשו ואומר יתברך שמו של הקב"ה והוא ברחמי ישמרך מכל רע ויתקנך בעצה טובה מלפניו, ותהי' שלם במדות ובדעות וכו' ולא תצא תקלה מתחת ירך ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, יברכך ד' וישמרך וכו', ע"ש. בספ"י בחיד"א.

בזיון - אל תהי בז לכל דבר ולכל אדם, אדרבה, יחפש אחרי מעלה טובה, דקמה"ד.

בטלה - יזהר מאד מבטלה המביאה לידי שיעמום, ח"ו. רק יעסוק באומנות ובדביקות הבורא או בהרהורי תורה.

אל תוכח לץ פן ישנאך". וראיתי בס"א בשם השל"ה בזה"ל: לץ ר"ת למדן צדיק, וכונתו מי שהוא למדן וצדיק. קשה להוכיח לו, ואפשר שעושה לו שונא, כי כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, ואם אינו רוצה לשמוע תוכחה או לעסוק בספרי מוסר, הוא מאבד עצמו לדעת, מי לנו גדול מהמהרש"ל ובעל עבודת הגרשוני ז"ל והרב ר' העשיל הגדול ז"ל ועוד גאונים וצדיקים, לא די שקבלו תוכחה ולמדו ספרי מוסר, אלא אפילו שכרו איש מיוחד ושלמו להם שכירות, שישגיחו עליהם ויוכיחו להם כל יום.

עצות טובות והנהגות בעבודת הבורא ובמדות

(מהמחבר)

א) כלל גדול בעבודת הבורא - (ובו נכלל כמעט הכל) - כל אחד ירא אלקים באמת יקבל עליו שלא לעשות (אפילו דבר הרשות) רק מה שיגיע ממנו תענוג ונחת רוח להשי"ת. - ואם יבוא לידי נסיון שיזדמן לו איזה חטא, אז, קודם כל, יזכור השאלה הנ"ל בזה"ל "איזה נחת רוח יהי להקב"ה מזה?" וישער בדעתו, אם להקב"ה ודאי לא ניחא ליה, גם לי לא ניחא לעשות זה, - וכן בתפלה יתפלל לא לטובת עצמו, רק לטובת הקב"ה. ודי לחכימא ברמיזה.

"ואהבת את ה' אלקיך"

ב) שני כללים גדולים בתורה, א) אהבת המקום ב) אהבת הבריות, (ואהבת לרעך כמוך).

ג) עוד ג' כללים: א) אמת ב) אמונה ג) בטחון, הרי זה ביחד ששה כללים והם שרשים ויסודות ועמודים לכל מי שרוצה לעבוד את הבורא, ולתקן את עצמו, כי זה תכלית כל בן אדם על האדמה. - (מהמחבר).

ד) עוד כלל גדול, לדון את כל אחד לכף זכות וג"כ מתינות ושיקול הדעת, ויש כח באדם להתאמץ לשנות הרגלו ולהדק טבעו שיזכה להשיג הרגל טבע שני. והמחבר מבקש מהקורא, לעשות ככה גם עמדי, אם תמצא בדברי אשר לא ייטב בעיניך בהשקפה ראשונה, אל תמהר להרחיקם ותתבונן ותתן דעתך עליו להוסיף בו מעט דבש וחלב ותבלין או מלח ואז ינעם הלחם והתבשיל לחכך, ואולי תמצא שכונתי לדעת איזה גדול, אשר כבר נדפס, יוכל להיות כי נשכח מזכרונו, ודמיתי כי מרעיונו הוא, ויש אשר לקטתי מספה"ק ועתה ראה, הלא גם מן האופה תקח לחם, אף שלא יחדש מאומה, כי מלאכת אפיה גם בידך הוא, רק הקל מעליך הטרחה מלישה, והסקת התנור, וכו', ככה גא"א בדברי אלו. ואם יש לך הנאה, אבקשך לזכור את שמי לטובה, וג"כ, תהיו מן הלומדים ומקיימים עצמם. וג"כ ליתן לאחרים ולהשפיע עליהם לקיים הכל, מה שכתוב בזה הספר.

ג' כללים ויסודות בהנהגות

א) השמר מהכעס (ב) והשתדל להכניע תאוותך (ג) ומה שתאהב לנפשך, אהוב אותו לזולתך, (בס' המבקש).

צריכין עוז והתחזקות מאד בזה"ע לעמוד נגד כל הרחיות, שהבע"ד רוצה להדיחו ומסיתו לדבר עבירה ועושה מאיסור היתר ומעבירה מצוה, ואח"כ כשנכשל כבר הוא בא עוד הפעם ומתלבש במצות ורוצה להפיל האדם לגמרי, ח"ו, וע"כ צריכין התחזקות עצום נגדו, ואפילו אם יודע שפגם וקלקל הרבה מאד, לא יתייאש לגמרי, כי גם אז רצון הבורא שנתפלל לפניו, ולשוב בת"ש (בתשובה שלימה). (ס' משיבת נפש הל' י"ו).

פליאה גדולה על בני אדם אשר כל מחשבתם בסדר אכילתם ומלבושם, עם ב"ב נועצו יחדיו, מה נאכל היום ומה נאכל מחר? וכו' ולא עלה על לבם לישר דעתם ומדתם ומסילות לבם בסדר עבודת ה' ולעשות חשבון הנפש כל יום, בזה"ל מה פגמנו ומה קלקלנו וחטאנו וכו' ומה לעשות למחר ולתקן את כל זאת? - (ס' ה"ש לרחיד"א).

אומרים על רב גדול שאמר לאיש פשוט איך להתנהג בעבודת הבורא ואמר לו - לך אל ילד קטן וראה דרכיו וחכם ותלמוד ממנו ג' דברים, א) הוא תמיד ושמת, בלי שום סיבה. ב) הוא תמיד עסוק ואינו יושב בטל. ג) אם חסר לו איזה דבר, אז תיכף הוא בוכה וצועק.

א. אבירות לב. שלמה המלך אמר חושך שבטו שונא בנו (משלי י"ג) וכ"כ ס' המוסר שהנשים שמראין גיעגועים לילדים ומונעין אביהם מלהכותם עליהם הכתוב אומר "ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן". - והמידה הזאת הוא צורך גדול לעבודת האל ית"ש. צא ולמד מאברהם אבינו (הרחמן ממדת החסד), עשה עצמו אכזרי על בנו יחידו לעשות רצון קונו.

הנהגת הבית צריך להיות ע"פ האיש ואז אין מקרה רע יקרה בבית, מפני שאיש מדת רחמים, ואז השכינה שורה בבית.

צדקה בסתר בדרך כבוד כשקונה מהעני דבר השווה פרוטה ויתן לו כפלים.

אחדות - זה יסוד בנין לכל ענין. הרוצה לעשות דבר טוב בעירו לא ידבר עם כולם יחד, אלא יבקר וידבר לכל אחד בטוב טעם ודעת כדי שישמעו ויבינו, ואח"כ בנקל יסכימו כולם עמו בהיותם באגודה אחת.

אכילה ושתי' לש"ש - צריך לכוין באכילתו שיהי' בריא וחזק לעבודת האל
ית"ש ולהוציא לאור כל ניצוצי הקדושה ויזהר לדקדק שיהיו על צד
היותר כשר עיין בס' ר"ח בשער הקדושה פ' ט"ו ובשל"ה אות ק'.

אומנות - אחז"ל חייב אדם ללמד את בנו אומנות נקי' וקלה, ולכן ילמד
אותו אומנות או סחורה נקי' וקלה, ויתפלל להקב"ה ורק ישמור מן
הגזל וכו' והולך ביושר ימצא חיים ועושר.

מקחת טוב לשבורי לב

כל מיני קושיות שיש לו לאדם על השי"ת, או על צדיקים או על ישראל,
צריך להתחזק רק באמונה לבד.

בענין היסורים ודחקות הפרנסה, צריך לסמוך רק על הש"י ולהתחזק
בבטחון, ולסבול עד ירוחם מן השמים, וכמ"ש "כל הדוחק השעה",
וכו'. ודע אחי כלל זה, כי אי אפשר לעבור זה העולם בשלימות כי אם ע"י
מדת הסבלנות.

בס' חרדים ס"ו, כתב בזה"ל: "דע בן אדם כי כל יום הבא לקראתך הוא
נסיון חדש לך שכאחז"ל בכל יום מתחדש יצרו של אדם עליו, לכן
מתחלת היום התחנן להקב"ה שיהי' בעזרך בצדך בצרת נסיונך שלא תכעיסנו.
וכן בתחלת השבוע, ובתחלת החדש, ובתחלת השנה וע"ז נאמר אשרי אדם
מפחד תמיד".

"נרדפה" לדעת את ה"י. ראיתי בס"א בזה"ל: שאף אם יזדמנו לו מניעות רבות
בעבודה, עד שנראה לו כאלו הקב"ה בורח ממנו ואינו חפץ בו,
אפילו הכי אל יתיאש כלל, רק ידחוק ויכנוס עד שירחמו עליו מן השמים
וכל זה רק נסיונות, עכ"ל.

בס' פתחי חיים, עיקר עבודת האדם בעוה"ז, לשמור עצמו מג' דברים אלו
ועי"ז יעשה נחת רוח להש"י ויזכה לכל טוב בעוה"ז ובעוה"ב. ואלו הן:
(א) לשמור עצמו ממחלוקת, ולשון הרע, ודיבורים אסורים. (ב) לשמור עצמו
שלא יכעוס על שום דבר, ולזכור כי הכל הוא מהבורא יתברך שמו. (ג) לשמור
עצמו מהרהור עבירה ולהתקדש בקדושת הברית בכל היכולת.

הנפיון היותר גדול, לשמוע חרפתך ולשתוק. (נסתפקתי אם אחד מוציא שם רע בשקר עליו אם מותר לשתוק ולמיחש בעי ויהי' חלול השם אם הי' הנעלב ת"ח מפורסם וג"כ עבור כבוד התורה? (ובגדול עון מוצש"ר כתוב בזוה"ק).

ראיתי בס"א בשם הגאון המפורסם ר' ישראל סאלאנטער ז"ל, בזה"ל: "יש אנשים העוסקים בספרי מוסר, ואעפ"כ אינו יוצא מכח אל הפועל, והטעם הוא מפני, כי אם צריך דווקא ליגע בכל כחו ונפשו ובהתלהבות ויגיעה, ולחזור ענין אחד כמה פעמים עד שיהי' מורגל בפיו ונשרש בלבו ועומד לנגד עיניו. עכ"ל.

שובו אלי ואשובה אליכם ואמרתם במה נשוב וכו', ושבבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו'. הנביא מורה לנו כל דרך האדם מתחלתו ועד סופו, ובזה"ל כתב בס' עץ פרי לר' יצחק אלחנן ז"ל מקוונא "אכן רבה רעת האדם בארץ אין דורש בצדק ואין משכיל ביראת ד' לקבוע עתים סדורות בעמל היראה", וכו' עכ"ל.

מהמחבר - חיי אדם נמשל לשרי קטל, וכ"ז נסיונות עוה"ז, כלל זה בידך, לעולם תתנהג בכל מיני תכסיסים, כמנהג מלומדי הצבא בזמן המלחמה, ומאד צריך התחזקות שלא תפול ממדרגתך, ולא תתייאש מההתאמצות להשיג אל המטרה ולא תביט על העיכובים, החצים והיריות כלל, אלא עמוד ישר כמו גענעראל ואל תעמוד הרבה על מקום אחד רק עלה מעלה מעלה.

התורה והמוסר דומים להחרב והחניית והרובה כי זה הוא מלחמת מצוה פנימיות ובודאי ינצח אותו אם יכין לב לשמים כשחז"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה ותבלין, כמו חולי הגוף כן בחולי הנפש, ליתן רפואה המקררת לחולי החמימות, וכן לחולי אש התאוה יקרר אותו במוסר ויזכיר לו יום המיתה.

אופן התוכחה יעשה בחכמה, לכת פריצים יוכיח שילכו לביהכ"נ להתפלל בציבור וכו' ולכת חסידים יוכיח שלא ילכו ד"א בלא תפילין ובלא תורה וכו'. ואם יאמר לך אחד מי שמך למוכיח? וכו', אז תענה לו בזה"ל "אם תחלה, ורופא יתן לך רפואה, האם תמנע מלקחת הרפואה בעבור שהרופא עצמו חולה? כן בחולי הנפש, תקבל התוכחה אף ממי שאינו צדיק כמוך".

ללימוד המוסר צריך להיות סבלן כי אינו פועל תיכף, לכן יגדיל יראת שמים בכל יום אז בהמשך הזמן יבוא לתכלית השלימות, וכן צריך להשתדל גם על נפש חבירו, ואשרי האיש שלומד ומשגיח על הנערים באמונה ללמדם יראת שמים מוסר והנהגות טובות "חנוך לנער ע"פ דרכו", ולא המדרש עיקר אלא המעשה שירגילם למעשים בפועל ומדות טובות.

שויתי ה' לנגדי תמיד

ספר מליצי יושר

הם קטיגור, וקה סניגור מקומו
ללמד זכות ולעורר רחמי שמים עלינו
ועל כל ישראל שידין אותנו לכף זכות
ולגאלינו גאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

מלוקט מסודר ומחובר מסה"ק כפי מה שחנן ה' אותי הצעיר והדל
באלפי ישראל.

מנחם מנדיל מענכין

(רבינוביץ מוהליבר)
יושב בעה"ק ירושלם תובב"א
(מחבר כמה ספרים)

בן לאאמו"ר הרב הגאון ר' אברהם ארי' ז"ל ולאמי מורתי
הרבנית הצדיקת מ' מינע נעכע ז"ל ליפשיץ אב"ד בלופלאוו
עה"נ מאהליב דניעפר רוסיא
תנצב"ה

אדריסא של המחבר: Rabbi Menahem Rabinowitz
Hozer Blumental near Berman Bakery
Jerusalem Palestine

אזהרה. בבקשה להשגיח שיהי' חותם המחבר על כל ספר.
נדפס בחדש טבת ש' ת"ש ירושלם

וכעת יוצא לאור מחדש ע"י מכון מריח נרחוח
עפולה ה'תשפ"ו

(א) ירושלמי (קידושין כ"ג) "ולך ה' החסד" דרו"ל שאם אין לו זכות משלו הקב"ה נותן לו מדידה, שמכריע לטובתם מפני שהוא ית"ש נתחייב בשמירתם, שיצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. (קידושין ל') ומשנה מפורשת (בב"ק) כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו ועלי לסבול היזקו. ולפי"ז על הבוי"ת לקחת על חשבונו כל החוטאים באונס מתחלה, אם סופם ברצון כי הרגל נעשה טבע.

(ב) בני דורנו בזמה"ז נמשלו לתינוק שנשבה בין הגוים, כי נתגדלו באויר מזהמת, ובגמרא מובא על יוחנן כ"ג ששימש שמונים שנה בכ"ג ורוב שנותיו הי' מזכה הרבים (סוטה ט"ז), וקשה להבין איך נעשה צדוקי בזקנותו? אך, ידוע שבזמן שחולת ר"ל החולי רע במדינה אז כל אוירה מקולקל, ואז אף האיש החזק ביותר לא יוכל להשמר לבלי יפול ברשת המחלה המדבקת, כמ"כ גם יוחנן כ"ג, בימיו נתפרץ הדור ונתרבו הצדוקים ע"כ נלכד גם הוא. ומזה נלמוד ק"ו לצעירי דורנו באויר מקולקל שבזמננו שמתקלקלים מאין תקוה להטבתם טרם תושרש בלבותיהם אמונה טהורה. ורפואה זאת רק ביד הבורא לעשות.

(ג) הלא משנה מפורשת באבות "אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו". רבש"ע קח בחשבון זכויותינו א' מקימותינו? הלא נתפזרו במקומות מזהמות שלא ראו אור היהדות מעולם. ורואים רק הריגות ושחיתות ורדיפות בין האומות. מצד אחד דוחק החיים ומצד השני חברה פורקי עול וחופשי הדת, ובאמצע היצר הרע. מובן כי עי"ז נופלים בידו ואין להם שום השגה מה זה נסיון? א"כ אדרבא ע"י הרדיפות הם מתקלקלים יותר, כי היצר הרע ידיחם לגמרי מאמונת השגחת ח"ו, א"כ, רבש"ע רחם עלינו והסר כל המכשולים בדרכינו אז בטח כולנו נשוב לעבדך בלבב שלם.

(ד) רבש"ע, צעירנו אינם רעים בשורשם, רק שנתגשמו בחליפות הזמן. אל תחשוב אותנו כחוטאים ומזידים, רק כמוטעים ע"י היצר הרע, בני דורנו נחשבים ליתומים קטנים מאביהם ואמם האלמנה גם היא מתה בלדתם ונתגדלו אצל נכרים ולא ראו כלל מולדיהם ואיך נוכל לדרוש מהם יראה מאבותיהם שאין להם מושג מהם.

(ה) בראותנו כי מחללי קדושתו מצליחים ואנחנו סובלים ונמצאים במקום סגור ומכוסה (הסתרת פנים) ואדרבא רואים אנחנו כי המשחיתים הקמים עלינו לא נענשו ובזמן שהוא מביא מלך קשה כהמן להחזירנו בתשובה גם

הוא מכה רק על ראשי אחינו התמימים, וכאלו לא בא לתקן אלו שנתקלקלו, והם מוסיפים לצער אותנו, א"כ אין חידוש שהם מתקלקלים והולכים יותר מהיאוש שהתגנב בלבותיהם, והם שואלים זו תורה וזו שכרה? לכן תחלתם היתה באונס.

(ו) וכ"כ, הצדיקים והחרדים שאינם מדקדקין במצות ובתורה לשמה בדורות הראשונים דקדקת עמהם כחוט השערה, אבל עכשיו שהאזיר מזוהם והס"א גברה מאד, ואם המצא אחד בעיר שלומד תורה ביראה והתמדה, תחפשי עליו דקדוקי עניות? הלואי שנזכה לקיים כל מצות התורה כפשוטן ממש בלי שום חומרות. חז"ל אמרו אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו ולא נתנה התורה למלאכי השרת, הלא כבר נתקיים בנו הפסוק והיית משוגע ממראה עיניך, כי מרוב צרות וצער ויסורין אנחנו במצב בלבול הדעת, שכור ולא מייך, וחז"ל אמרו אין אדם נתפס על צערו ואבדה ממנו עצה ותבונה וכח לעמוד בנסיון. ולכן יש לנו דין אונס ורחמנא פטרי.

(ז) הס קטיגור! כאחז"ל אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו, אם אתה היית במקומו חייו וחיוכו וכל אשר עבר עליו, לא היית טוב ממנו.

(ח) (אוה"ח פ' משפטים) כי 'מכור איש את בתו לאמה. הקב"ה מכר בתו זה עם ישראל לאוה"ע, והם מכים והורגים אותו ודמו שותת בכל העולם ומדוע לא תצא כצאת העבדים כדין עבד עברי, רק שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם, ואנחנו נמכרנו זה כאלפים שנה וסבלנו די והותר, עד מתי נסבול. (ע"ש באריכות).

(ט) רבש"ע! תבוא לפניך אנקת אסיר, אנו כרמיך ואתה נוטרינו, ובכל הכרמים צומחים גם קוצים יבוא בעה"כ ויכלה את קוציו (הני דקאתי מערב רב) למען ישמעו ויראו, ולא יקולקלו הטובים ע"י. ואפילו החרדים לא יוכלו לעמוד בנסיון זמן רב כזה. כמחז"ל אלמלא נגדוהו הוי פלחי לצלמא. וכר' חוניה. אם י"ל אדם תן נפשך על קדושת השם אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד. (שהש"ר).

(י) רבש"ע! מה יעשה הבן שלא יחטא, אם הוא כתינוק שנשבה בין העכו"ם וכעצער בערבה? אם אבותינו במצרים במשך רד"ו שנה נתקלקלו כ"כ עד שנכנסו למ"ט שערי טומאה עאכ"ו בגלותנו זה קרוב לאלפים שנה. אליהו עבדך אמר לפניך: אתה הסיבות את לבם אחורנית כי בראת יצה"ר כזה, א"כ אנחנו אנוסים.

יא) (תהלים קי"ט) "תעינו כשה אובד" אנחנו ככבשה התועה מדרכה, ובכ"מ שנכנסת, גוזזים צמרה וחולבים חלבה, ואח"כ גורשים אותה. רבש"ע! עליך לבקש אבידתך, ואין ביכולת עצמנו למצוא דרך ישרה לשוב אליך, הגם שכתוב בתוה"ק כל הדרכים הטובים כהו עיני שכלינו ונתבלבלו דיעותינו מלמצוא בעצמנו הדרך הישר, כי חיים המרור מעבירים האדם על דעתו ועל דעת קונו, אנחנו סובלים כ"כ רדיפות ואכזריות מאוה"ע חוץ ממחלתנו עם היצה"ר ואין לנו כח לסבול יותר.

יב) רבש"ע! כמו שחסת על נינוה כן יתגוללו רחמיך עלינו. ועתה שבנו אליך, ושלשתן אנו מבקשים, לך ה' אלהינו, ודוד מלכנו, ובית קדשנו ותפארתנו, אנא ה' זכרה לחסדי דוד עבדך ואל תשב פני משיחך כו'.

תשובה מהקב"ה. (שמ"ר פ"ה) אמר הקב"ה למשה אם אסתכל במעשיהן של ישראל ואמתין מלפדותן עד זמן שישובו אינם נגאלים לעולם כי הוא פוחת והולך וכל דור גרוע משלפניו אלא אסתכל באבותיהם שבבואם למצרים נתקלקלו ע"י המצרים וא"כ לא אתחשב עמהם כו'.

נחמו נחמו עמי! כו' הבן יקיר לי אפרים כו' רחם ארחמנו נאם ה' צבאות.

תיקונים והנהגות

[מתוך קונטרס "מליצי יושר" – "וידוי הגדול והכללי"]

קודם לימוד התורה"ק ועשיית המצוה יאמר זה: הנני לומד התורה"ק ועושה מצוה זו כדי לקיים מצות בוראי ית"ש.

קודם אכילה ושתי' ושינה כו' יאמר זה: הנני אוכל כו' רק כדי שיהי' לי כח לעבוד הבוי"ש וללמוד ולקיים תורתו ומצותיו כו'.

יחיר"מ ד' או"א שתעזרנו שיתבררו ויתוקנו כל הנר"נ וניצוצי קדושה שבמאכל ומשתה ואויר שנאכל ונשתה ונשאוף תכלית תיקונם ויתוקנו הנר"נ מהגלגולים ותשמרני שלא יחטיאוני ולא יזיקוני, וממאכלות אסורות ומשינוי האויר כו'.

ג' כללים בחיידך

א. שמירת הלשון והברית.

ב. ואהבת לרעך כמוך.

ג. לימוד וקיום התורה והמצות לשמה.

קונטרס קול ממרום

[מתוך קונטרס "שובו אל הבורא" - "דברי מנחם" (וקול בעתו
חלק שני)]

(ההרגשת השפע ודעת רוח אלהות)

"קול המדבר לאזן נשמותי", "ונפשי יודעת מאד" (תהלים) "נר אלהים נשמת
אדם".

דעו אחי! כי קול דברי הנביאים הקדושים שנאמרו לפני אלפי שנה, עדיין
חקוקים הם על רעקארד האויר והשמים וכל יום בת קול מכרזת כל אלו
הדברים, ואשרי לאדם המשכיל להתבונן בזה וזוכה לשמוע, וצריך רק להשיג
הכלי המקבל הקול הנקרא (טרענסמיטער) וידוע רק ליודעי ח"ן ותיכף שמע
ברור בלבו ותצלצל באוזנו. ובס' החרדים מבזה"ל: בזה"ק מביא "בת קול
יוצא בכ"י ומכרזת שובו בנים שובבים" ובמשנ' אבות "ב"ק יוצאת מהר
חורב, כו'. וקשה למי מכריזין הלא אין אנו שומעים כלל? אלא ודאי אע"ג
דאיהו לא חזי מזליה חזי ה"נ אע"ג דאיהו לא שמע מזלי שמע וזהו הנפש,
כי לפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאזן נשמתו ולאו כל אדם
זוכה לזה רק השומע קול המוכיח ולומד בס' מוסר ומתנהג בדרך השם עכ"ל
וכע"ז מ' בס' נר מצוה, וז"ל: "כמה כרוזים מכריזים למעלה לעורר הנשמות
בתשובה וכמ"ש שובו שובו וכו' וקשה איזה תועלת יש מאחר שאינו שומע?
אך, ידוע, כי רק הארת מקצת הנשמה מתלבשת בגוף, אבל עצם הנשמה נשאר
למעלה וזש"כ בדניאל "הם לא ראו אבל חרדה נפל עליהם" ואחז"ל דמזליהו
חזי, — היינו שורש ועצם הנשמה, שומעת הכרוזים ומתעוררת וממנה נוזל
גם בהארת הנשמה שבגוף ונרגש בה ג"כ, וזהו הרהורי תשובה שבאים לאדם
פתאום. עכ"ל.

דעו אחי! כי אף אם נגנזו אורות האצילות והבריאה ולימוד השגת רוח"ק
נשכחו, אבל בכ"ז חוט של חסד דמה"ר עוד ידו נטוי עלינו גם בזמה"ז
ובפרט בעה"ק ירושלם ת"ו, הנקרא גי החזיון, כי לא יטוש ד' א"ע וכו' כי
יותר משהתינוק רוצה לינוק וכו' והמבין יבין "וד' יסלח לי בעד המליצה זו
וגילוי סוד זה, כי ד' אוהב אותנו כמו אב את בנו, וכו' ודל"ב — וזה"ל

בתד"א "מעיד עלי שמים וארץ, בין איש ובין אשה עבד ושפחה אפילו עכו"ם הכל כפי מעשיו רוח"ק ש"ע (רוח הקודש שורה עליו). ובסה"ב כ' כי באקראי יכול א' להתנבא אפילו לא נמצא בו כל התנאים הדרוש לזה. (ועבשעה"ק וכו').

דעו כי ב' אורות רוחנים יש בתוכנו (א') הניצוץ אלהי חלק אלוה ממעל והוא דק מאוד (ב) נפש, הוא הממוצע בין הנשמה והגוף. ואחרי המות הבלא דגרמא מחובר בעצמות. ובמולד וט"ו בחדש ויום היא"צ, אז הנשמה תעוף ס' הקבר ובעצמות, ולא כל אדם שוין. וכו' — ודע כי נפש היסודית יש בה בח' גשם כמ"ש המקובלים בס' עץ חיים ס"ש קליפת נוגה ובשע"ק ח"ג ש"ה ובס' ה"ב, וע"י תרי"ג מצות תקנה השארה הנצחיית, אך הנפש העליונה מהשמים דעשי' נקראת נפש גמורה, ומכש"כ רוח דיצירה ונשמתו דבריאה, ואצ"ל בחי' חי' ויחידה מעולם האצילות ועולם א"ק. ודע כי מקום הנפש בלב. וראיתי בס' לק' מהר"ן קנ"ו בזה"ל "מה שהלב אומר הוא ממש דברי הש"י ובחינת רוח"ק וכו'".

אחי ורעי! אם תשמעו לדברי אז תושעו תיכף ולא נביא וכן נביא אנכי וכתבתי מה שנתן לי ה' ברעיוני ולבי לרוח מבינתי אותן אדבר וכיד ה' הטובה עלי וזה"ל בזה"ק "כי לא יעשה ד' דבר כי אם גלה סודו לעבדיו הנביאים וחכימי עדיפי מנביאי, לאמרו"ק בכל זמן ועידן. וכו'. ודי לחכימי ברמיזי.

תפלה להשיב האחים התועים בתשובה

[מתוך קונטרס "שובו אל הבורא" - "דברי מנחם" (וקול בעתו
חלק שני)]

מצינו בש"ס וכו' שמועיל רחמים גם על אחרים להחזירם לתשובה (ברכות)
הנהו בריוני בשבבותיה דר"מ, והתפלל רחמים עליהם, ולכן, כ"א
יתפלל בכל יום תפלה זו:

רבש"ע עילת העילות וסיבת כל הסיבות, אנת לעילא מן כולא, ולית לעילא
מנך, לית מחשבה תפיסה בך כלל, יהר"מ שתחתור חתירה דרך
העולמות עד ההשתלשלות שלי וכו', בדרך הזה תאיר עלי אורך להחזירני
בתשובה שלימה לפניך, ובתוכנו תרחם גם על פושעי עמך ישראל שישבו
לפניך בלב שלם וכו' ואף כי הרבו אשמה וכו' אתה ברחמי הרבים תחתור
חתירה מתחת כסא כבודך ותקבלם בתשובה וכו'.

מאמרי חז"ל עם הערות המחבר על דבר עשרת השבטים וכו' וזמן הגאולה בב"א

[מתוך ספרו מבשר ואומר, נחמות מנחם וקונטרס קול בעתו חלק ראשון]

א. (ילקוט שה"ש וכו') עתידים גלות יהודה ובנימין לילך אצל עשרת השבטים להביאם כדי שיזכו עמהם לימות המשיח ולחיי העוה"ב, שנא' (ירמ' ג') "בימים ההם ילכו בית יהודה על בית ישראל וכו' ", עכ"ל.

ב. כל הנביאים האלו — ישעי', ירמ', יחזקאל, הושע, עובדי', מיכה, צפני', נבאו שעשרת השבטים יחזרו לארצנו.

ג. (הושע ב') ונקבצו בני ישראל ובני יהודה יחדיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ. וכתב ע"ז רבינו המלבי"ם ז"ל: "בין בני יהודה שגלו ע"י נבוכדנצר ובין בני ישראל שהם עשרת השבטים — ראש אחד — שהוא משיח בן יוסף", עכ"ל, ע"ש.

ד. (מדרש רבה ויצא) עשרת השבטים גלו לעבר הנהר סמבטיון, ושבת יהודה ובנימין מפוזרין בכל הארצות.

ה. (בפ' ויחי) האספו — לעשרת השבטים, והקבצו — לשבת יהודה ובנימין.

ו. (ילקוט ישעי') ג' גלויות נעשו בעשרת השבטים. אחת לסמבטיון ואחת לפנים מסמבטיון ואחת לדופני אנטיוכא או רבלתה ונבלעה שם, ולכת השלישי, הקב"ה עושה להם מחילות מלמטה והולכים בהם עד תחת הר הזיתים, והקב"ה עומד עליו, כמש"נ: "ועמדו רגליו על הר הזיתים ונבקעה הר הזיתים" וכו', והם עולים מתוכו. ואומר "מי ילד לי את אלה" עכ"ל.

ז. (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ה) לשלש גלויות גלו ישראל אחד לפנים מנהר סמבטיון ואחד לדופני של אנטיוכיא ואחד שירד עליהם הענן וכסה אותם וכשהן חוזרין הן חוזרין משלש גלויות וכו' ע"ש.

ח. הגאון מווילנא ז"ל מביא בפירושו על שה"ש, שעליהם נאמר הפ' "ועלו מושיעים בהר ציון" וכו'. שאלו הם עשרת השבטים.

ט. סמבטיון יוכיח (סנהדרין, ב"ר, פס"ר, ת"י, וכו').

י. (בס' מ"א בשם ס' אגדות) עשר גלויות הוגלה ירושלים, ארבע מסנחריב וארבע מנבוכדנצר ואחד מטיטוס ואחד מאדריאנוס. גלות ראשון, לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה, למקום לחלח נהר גוזן וערי מדי, גלות שני, לשבט אשר זבולון נפתלי ויששכר, גלות שלישי, שבט אפרים וחצי מנשה, גלות רביעי, עלה סנחריב על חלק מיהודה ושמעון, ויעש ה' להם נס ויגיעו לאחורי הרי חשך, ונשתיירו בירושלים רוב מיהודה ובנימין. ובגלות טיטוס ואדריאנוס, לחלק מהם, עשה הקב"ה נס, ובא ענן ונשאם מעבר לנהר סמבטיון ולכל בני משה לחוילה הקדימה.

יא. (בס' מ"א מביא בשם אגרת הקץ ימין) כי הקב"ה שלח ענן ונשא אותם עם כל אשר להם לעבר ים הקרח, אך הרשעים מהערב רב נשארו ונתבוללו בין העמים וכשיבוא זמן הגאולה אז יחזרו אם יעשו תשובה, עכ"ל.^א

יב. (זכרי' י') הנני מושיע את עמי מארץ מזרח ופי' המלבי"ם ז"ל שהם עשרת השבטים שגלו למזרח, ומארץ מבוא השמש, הם שבטי יהודה ובנימין שגלו למערב.

יג. (יחזקאל ל"ו) כתב המלבי"ם ז"ל: "מקבלת חז"ל, תחלה יעמוד משיח בן יוסף והוא מלך מעשרת השבטים האובדים והנדרחים, וילחם מלחמות, ואח"כ יתאספו כל ישראל (גם בני יהודה) תחת דגלו, ואח"כ יבוא בן דוד וימלוך עליהם", עכ"ל.^ב

א. הערת המחבר: ונראה לי שבזה נכון הפסוק והביאותים מירכתי צפון, כי הלשון מירכתי מורה על הציר הצפוני, שנמצא מעבר לים הקרח, וגם שם נמצא הרי חשך, כי השמש לא יזרח רק חצי השנה, ומעט מאד, וחצי שנה חשך ואפלה, ודעת איזה מהחוקרים המשערים, שאחורי הציר האויר חם ויפה מאד, וארץ זבת חלב ודבש, כמשכ"ל (ע"ש).
וג"כ בזה"ק ובספרא דרב המנונא סבא, כותב בזה"ל: "דהא כל ישובא מתגלגלא ככדור וכו', ועל דא אית אתר בשובא, כד נהיר לאלין, חשך לאלין, ואית אתר דכולי יממא" וכו', ע"ש, עכ"ל. הדבר הזה לא הי' ידוע כלל לעולם עד שגלה זאת החכם קופרניקוס מחכמי העולם בש' 1473-53. ורז"ל ידעו זאת ברוה"ק, ומזה תשובה להאינם מאמינים וכו'.

ב. מכאן משמע שקודם יתקבצו עשרת השבטים ואח"כ אנחנו שבט יהודה ובנימין, וגם (בירמי' כ', כ"ב), "ושבתי את שבות עמי ישראל — מקודם, ואח"כ — ויהודה", וכן מצאתי בשם האברבנאל ז"ל בזה"ל: "בימי מלך המשיח יקבץ הקב"ה נדחי ישראל והם עשרת השבטים, וג"כ נפוצות יהודה מחורבן בית ראשון ובית שני, יקבצם וימלוך עליהם יחד".

יד. (יחזקאל ל"ז) ולא יטמאו עוד בגלוליהם, והושעתי אותם וכו'. וביארו בעל המצודות והמלבי"ם ז"ל בזה"ל: — "כי רבים מהם נטמעו (נתערבו בין הגוים בגולה, ואמר, והושיע אותם להוציאם משם לחזור לדת ישראל, ואטהר אותם מטומאת עונם", עכ"ל.

טז. (ישעי' ס') "מי אלה כעב תעופינה וכו' ". נ"ל לבאר, שכונתו, על האוירונים המודרניים (עראפלאנען), שבאמצעות האלו, ילכו לחפש את אחינו עשרת השבטים וכו'. וצייר הנביא בדמיונו, בדרך שו"ת — לאן אלו האוירונים? — תשובה — "להביא בניך מרחוק" וכו'. וג"כ "ובנו בני נכר חומותיך" וכו'. ומזה מוכח ג"כ שהאומות יעזרו לנו, וכמשכ"ל בשם הילקוט — המחבר.

טז. ויראו ממערב שם ה' וכו'. — כתב המלבי"ם ז"ל: "במזרח ששם גלו עשרת השבטים יתגלו הנסים ושם יתגלה הגואל תחלה. ובמערב ששם אנחנו, יהודה וכו', רק ישמעו הנסים מרחוק, בהתחלת הגאולה. וכבוד ה' לא יתגלה רק ע"י קבוץ גליות". עכ"ל. (וכשהייתי נער בן 15 שנה בארתי ג"כ זה הפסוק בדרך זה, ולא ראיתי את המלבי"ם ז"ל עד היום, וב"ה שכוונתי לדבריו).

יז. (ישעי' י"א) ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל, ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ. וז"ל רש"י זצ"ל: "אות לקבץ ולהביא את גליות ישראל". וז"ל בעל המצודות ז"ל: "יעזור לב האומות לשלוח את ישראל מהגולה". וז"ל המלבי"ם ז"ל: "סימן להאומות שיקבצו את הגליות. ואסף — אלו העשרת השבטים שאינם מפוזרים רק נדחים ממקומם וכולם יושבים יחד. ונפוצות יהודה — אנחנו שנפוצים לארבע רוחות השמים וכו' " עכ"ל. ע"ש.

יח. (שם מ"ט) כתב המלבי"ם ז"ל בזה"ל: "הגוים די להם בנשיאות יד, בדרך רמז שיביאו בני הגולה, אבל העמים לא ישמעו תיכף, עד שאשא להם נס — זה מלחמת גוג ומגוג, ובמקום אחר מוכח כי אפשר שהם העמים יחזרו

ג. מכל הנ"ל מוכח שחיוב ומצוה גדולה לעשות התעוררות ג"כ בין האומות (שהם יהיו השלוחים מהקב"ה בקבוץ גליות), שישלחו עקספעדיציאן (משלח מחקר) לחפש את אחינו האובדים ולהביאם לארצנו.

בתשובה וכו', ואז בודאי יהיה טוב. ואותם האומות שיעזרו לנו, יקוים עליהם הפ' "והביאותים אל הר קדשי" וכו'.

יט. בכמה מקומות מוכח כי קבוץ הגליות יוקדם לבנין ציון. והקבוץ יבא פתאום מארבע רוחות השמים (עיין במלבי"ם ישעי' מ"ט, עה"פ הנה אלה כו').

כ. גלות מצרים הי' למעלה מדרך הטבע. גלות בבל עפ"ד הטבע. והגאולה העתידה יהי' בב' המעלות (מלבי"ם קמ"ג פי"ז).

כא. (ישעי' ס"ב) "עברו בשערים הרימו נס על העמים" כו'. מוכח מכל המפרשים, רש"י, מצודת ומלבי"ם ז"ל, שהנביא רואה שיבת הגולה בפועל וכו', ולעורר את האומות לחפש ולקבץ כל בני ישראל הנדחים בגולה ולהביא אותם לארצם (עיין במלבי"ם).

כב. (ישעי' מ"ג) "ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך": מכינא, ערביא הודו וכו', שהם במזרח עיה"ק — וממערב: — אמריקא וכו', וכפה"נ ממאמרי חז"ל וכו' כן יהי': עשרת השבטים יסעו לעיה"ק ע"י שר וראש אחד, ונקרא במקום אחד בשם בן יוסף, ובמקום אחר בשם בן אפרים, ויהרג במלחמת גוג ומגוג ואז יתגלה משיח בן דוד ונזכה לראותו בב"י אמן.

כג. (רד"ק על תהלים קמ"ו) כל מלכי האומות יסכימו למסור לישראל את ארץ ישראל.

כד. (ילקוט המכירי וקדמון) כל מלכי האומות יסכימו לבנות גם ביהמ"ק.

כה. (ישעי' מ"ט) לאמר לאסורים צאו — על שבט יהודה — ולאשר בחשך הגלו — אלו העשרת השבטים" (במלבי"ם).

ד. תודה לאל שנתן בלבי הרעיון הזה להיות הראשון לשלוח קול הקורא לאומות העולם, והתייעצתי עם רב חכם מפורסם, ונתפעל מזה הרעיון, ובאמת כמשכ"ל בשם המלבי"ם ז"ל, כי זאת הגאולה יהי' בשתי מעלות, למעלה מהטבע וגם עפ"ד הטבע ולכן אנו צריכים לעשות מה ששייך לנו — דהיינו התעוררות דלתתא.

כו. הגאון ר' אברהם בן הגר"א ז"ל מוילנא מביא בספרו "פירוש התפלה" על שמו"ע, בברכת תקע בשופר, שעשרת השבטים נמצאו בארץ סומאטרא ויכין בקצה הודו מזרחית מעבר לנהר גוזן וכו' ע"ש. י.

כז. (ילקוט ש' פ"ג) א"ר הושע' עתידה ירושלים לעשות פנס לאומות העולם והם הולכים לאורה שנא' והלכו גוים לאורך וכו' (ישע' ס').

כח. (זוהר שמות) משיח יתגלה בתחילה בא"י בגליל העליון ואחרי ארבעים יום יראו בשמים מופתים, ויהי' חשך ט"ו ימים והרשעים ימותו אז. "זכאה מאן דישתכח בזה"ז במהמנותא כש"נ (זכריה) וצרפתים כצרוף הכסף כו' ומעמא דישראל מתין בחשוכא הפושעים והרשעים וכו'.

כט. (טור או"ח ס' ת"צ) אמר רבינו האי שמעתי מהחכמים, כי תחית המתים עתידה להיות בניסן, ונצחון גוג ומגוג בתשרי וכו', ע"ש.

ה. עיין במפה שלי, ושם תמצא סומאטרא ויאוא, ואולי זה השם נשתנה מיאכין ליאוא, או טעות הדפוס, וג"כ יש עיר ולא ארץ, בשם הזה בכינא — המחבר.

ו. א"ה ריחמ"א: לתועלת הענין אביא כאן כל מה שכתב רבי אברהם בן הגר"א זיע"א בספרו פירוש התפלה, וז"ל:

תקע בשופר. מפני ששלשה גליות גלה סנחריב, א' אחורי הרי חשך, ואחד מעבר לנהר סמבטיון, ואחד נדחו בארבע כנפות הארץ. עשרת השבטים גלו אחורי הרי חשך ומעבר לנהר ומפני שגלו כמה מאות שנים קודם לכן יש להם חירות מכמה מאות שנים ויש להם מלכים רק הם בארץ לא להם, וכן כשיבוא משיח צדקנו יבואו תחלה עשרת השבטים ואח"כ יהודה ובנימין יעלו, כמ"ש ובאו האובדים בארץ אשור תחלה הם עשרת השבטים, ואח"כ והנדחים בארץ מצרים הם פליטת בית יהודה ובנימין. וכן אמר ירמיה (ג' יח) בימים ההם ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבואו יחדו מארץ צפון, פי' בתחלה יבואו בית ישראל הם עשרת השבטים ואחריהם יבואו בית יהודה ויתקבצו יחדיו לארץ צפון ומשם יבואו לא"י. וכן אמר מיכה (ד' ו') ביום ההוא נאום ה' אספה הצלעה והנדחה אקבצה ואשר הרעותי, אמר נגד שלש גליות אלו, אותם שגלו להרי חשך קראם הצלעה שהם צולעים על ירך אחת שיש להם רק תורה אחת שבכתב ולא זכו לתושבע"פ כידוע מס' אלדד הדני ומובא במדכ"ר מ' חולין, ושבט יהודה ובנימין קראם נדחה לארבע כנפות הארץ, ואותן שאחורי נהר סמבטיון אמר עליהם ואשר הרעותי כידוע מתשובת הרדב"ז וערך לחם שר"א בן הרמב"ם גייר מהן כמה אלפים. לכן אמר תקע בשופר גדול לחרותנו על אותן שגלו אחורי הרי חשך שיצאו לחירות. ושם נס לקבץ גליותינו. על אותם שמעבר לנהר יש מהם כמה מדינות שמה כידוע בקצה הודו מזרחית מעבר לנהר גאנגס בארץ סורמאטיע ואכין. עכ"ל.

כל המקומות בכל כדור הארץ הנקראים בשם "סמבטיון" עד היום

סמביטא — בדרום אפריקה.

נהר סאבא — במעקסיקא ודרום י. ס. א. (USA).

נהר סאבאט — במזרח אפריקה.

נהר סאבאטון — בבורמא, אינדיא.

סאבבא — באלג'יר טוניס צפון אפריקה.

סאבאט — במארוקו.

סאבבא — מערב לאנגלא עגיפטי סודן, אפריקא.

סאמבא — במרכז ודרום אפריקה.

סאמבאר — בהודו (אינדיא), ובבארניא, ובמערב אפריקה, ובגענוא.

סאבאטא — בדרום רוסיא ועסטרייך.

סאמבאס — בהונדרואס — ד. אמריקא.

סאמבו (נהר) — בקולומביא (דרום אמריקא).

סמבטיגילא — במערב אפריקה.

סאמבא (נהר) — ניקראגוא (דרום אמריקא).

סאמא (נהר) — בפערו, דרום אמריקא.

סאן בעניטא — בקליפ. י. ס. א. (קליפורניה USA) אמריקא.

סאבא — במערב הודו.

סדר הגאולה

[מתוך קונטרס "דמעות ונחמות מנחם - וסדר הגאולה"]

שליש פעמים יהיה קיבוץ גלויות.

א. הפעם הראשון יהי' בחימה שפוכה ע"י כח וגירוש מלכי אוה"ע לא"י. וזה יהי' קודם מלכות משיח בן יוסף. וז"ש (ירמיה) "הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ, בבכי יבאו ובתחנונים אובילים". הקיבוץ הזה יהי' בצער (אבל הקיבוץ השלישי והאחרון יהי' בשמחה וברנה כמ"ש "ובאו ציון ברנה").

ב. הקבוץ השני יהי' בימי משיח בן יוסף ברצון האומות בתחלה ויהי' רק חירות משעבוד מלכויות אבל לא בנסים ושינוי הטבע. בזמן הקיבוץ הזה יהי' מלחמות גוג ומגוג וחבלי משיח, ואז יתקיים הפסוק "ואשיבה שופטין כבראשונה". כי משב"י ימלוך בירושלים וימנה שופטים בכל א"י ע"פ חוקי התורה"ק. כי בתחלה יהי' מחלוקת בישראל בין החפשים והחרדים. ויתגברו הצדיקים ואז יקיים הפ' "וקראו לך עיר צדק קריה נאמנה".

ג. הקיבוץ השלישי והאחרון יהי' ע"י משיח בן דוד ושמעו צמח ומנחם בן עמיאל. ואז ימסור משב"י ברצונו כתר ליד משב"ד. וז"ש "נאום ה' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו" ג' פעמים קיבוץ.

שמו של משיח בן יוסף נחמי' בן חושיאל והוא יתגלה בתחלה שבט אפרים ומנשה ובנימין ומקצת בני גד ואח"כ יבאו השבטים הנשארים ובני משה מעבר לנהר סמבטיון, ובני הרכבים (יונדב בן רכב) וימשול בתחלה ברשיון מלכי האומות כמש"ב הרמב"ן ז"ל וימשול בכח התורה.

מלחמות גוג ומגוג יהיו ג"כ שלשה פעמים. אח"כ יתגלה משיח בן דוד, ואז יהי' הקיבוץ האחרון בשמחה ורנה. משיח בן יוסף, הוא אחד מעשרת השבטים. משיח בן דוד, מן הגולה.

לע"ל תהי' שלשה מיני צרות וכל צרה תביא עמה ישועה. עיקר חבלי משיח יהי' לפני ביאת משיח בן יוסף. וכל צרה בערכה תוליד טובה אחריה, כמ"ש "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע" חבלי משיח יולידו מלכות בן יוסף; מלחמות גוג ומגוג יולידו מלכות בן דוד. גילוי אליהו יהי' בעת או אחרי מלחמות גוג ומגוג. (לפע"ד א"א לכוון בדיוק).

(יחזקאל) וקבצתי אתכם מן העמים – על האנוסים שנתערבו בין העמים, ואספתי אתכם מן הארצות – על ישראל).

אחרי מלחמה של גוג יברחו ישראל מן הארץ. ויגבור גוג על מצרים ועל המוחמדים תשעה חדשים. מחית עמלק וחורבן אדום יהי' ע"י משיח בן דוד. משיח בן דוד ואלהו יתגלו במדבר, בעת שינוסו ישראל לשם מפחד גוג ומגוג. יהיר"מ רבש"ע שנזכה לראות בעינינו בשובך לציון ברחמים ושם נעבדך ביראה.

לקט מספר רזין טמירין
ליקוטי מנחם לרבי מנחם מענדל זצוק"ל וזיע"א
ביאור על מאמרים סתימין בזוה"ק, מלוקטים
מסה"ק (פי' ארזי הלבנון, וכו')

קיבל הסכמות הרבנים הגאונים המקובלים
בעיה"ק ירושלים ת"ז

הרה"ג שמעון צבי הורוויץ זיע"א — ר"מ בישיבת "שער השמים"

הרה"ג זאב וואלף אשכנזי זיע"א - מחבר ספר הגהות וחידושים על כתבי
האר"י ז"ל ועל ספר שערי קדושה ותומר דבורה וכו'.

הרה"ג עבדיה הדאיה זיע"א — חבר בדה"צ הספרדים ומח"ס ישכיל עבדי
וכו'.

ועוד הסכמות שלא הדפיס מחוסר מקום והוצאות הדפוס. ועיי"ש שער הספר
עוד מה שכתב.

רזין טמירין - לקוטי מנחם ביאור על מאמרים סתימין בזזה"ק, מלוקטים מסה"ק (פי' ארזי הלבנון, וכו')

אמר ליה רבי מילה סתימא הוה קמי קוב"ה וגלי במתיבתא עילאה ודא הוא (הקדמת הזהר דף א' ע"ב) בשעתא (א') דסתימא דכל סתימין בעא לאתגלייא, עבד ברישא נקודה חדא ודא סליק למהוי מחשבה. (ב) "צייר בה כל ציורין. (ג) "חקק בה כל גליפין. (ד) "ואגליף גו בוצינא קדישא סתימא גליפו

ז. (א) הנה ידוע סדר חכמה הקבלה. כי בשם הוי"ה ברוך הוא נכלל כל סדרי ספירות הקדושים, היינו ספירת כתר נרמזת בקוץ העליון של יו"ד של שם הוי"ה, ספירת החכמה הוא הוי"ד של שם הוי"ה בעצמה, ספירת הבינה שהיא ה' ראשונה של שם הוי"ה, הששה קצוות שהם, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, נרמזים בוי"ו של שם הוי"ה, ומלכות שהיא ספירה האחרונה נרמזת בה' אחרונה של שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו. ותדע כי הספירות לבושין זאת לזאת וסתרות זאת בזאת, כי בינה נסתרת בשבע ספירות התחתונות ולכן נקראת "סתימא", חכמה נסתרת בבינה ונקראת סתימא דסתימין, וכתר מתלבש בחכמה לכן נקרא סתימא דכל סתימין, ולכן אמר "בשעתא דסתימא דכל סתימין בעא לאתגלייא", כוונתו, בשעה שעלה ברצונו הפשוט להתגלות, כי ספירת כתר הוא רצונו יתברך, אז עבד ברישא נקודא חדא, יו"ד של שם הוי"ה שהיא כמו נקודה, והא ספירת חכמה. ודא סליק להיות מחשבה כמש"נ במאמר פתח אליהו "מוחא חכמה איהו מחשבה מלאגאו".

ח. (ב) צייר בה כל ציורין. כמה"כ, "כולם בחכמה עשית", כי הנאצלים הנבראים היצורים והנעשים כולם באים מן החכמה העליונה, יען כי החכמה נעשית מחשבה, ובהעדר המחשבה לא יתכן לא דיבור לא פעולה ולא מעשה, כי קודם שמדבר האדם, הוא מוכרח לחשוב, וכ"כ, כל הפעולות מוציאים רק כח המחשבה אל הפועל ולא יותר, הרי כל הדברים הפעולות והמציאות מצטיירים בחכמה שהיא המחשבה, לכן אמר, "צייר בה כל ציורין".

ט. (ג) חקק בה כל גליפין. עד שלא נברא העולם היה הוא ושמנו אחד ואז לא יתכן מציאות שום מחשבה, יען כי אין דבר מומה לחשוב, אך כאשר עלה ברצונו יתברך לברוא העולמות נעשה הגליפו ונתהוה מן הגליפו המחשבה, רצונו מה לחשוב כי באמת היכולת לחשוב נמצאת בו יתברך בכח מעולם, אך בהגליפו שהיא התעוררות הרצון, להאציל ולהבראות נתהווה ממה לחשוב, עד כאן הוא אצילת חכמה מכתר עליון ומכאן ואילך התחיל לפרש אצילת בינה מחכמה, ואמר ...

י. (ד) ואגליף גו בוצינא קדישא סתימא גליפו דחד ציורא סתימאה וכו'. היינו בתוך המחשבה שהיא חכמה הנקראת בוצינא קדישא הסתימא בתוך הלבושין שלה שהם קצוות, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, ממנה הוציא את הבינה שהיא קודש קדשים, יען כי הששה קצוות נקראים קודש, והבינה שהיא למעלה מהם ביותר נקראת קודש קדשים.

חד ציורא סתימאה קדש קדישין. (ח) "בניינא עמיקא דנפיק מגו מחשבה (ו) "ואקרי מ"י שירותא לבנינא. (ז) "קיימא ולא קיימא עמיק וסתים בשמא לא אקרי. (ח) "אלא מ"י בעא לאתגליא ולאקרי בשמא ואתלבש בלבוש יקר דנהיר וברא אל"ה, וסליק אל"ה בשמא (ט) "אתחברון אתון אלן באלין ואשתלים בשמא אלהי"ם, ועד לא ברא אלה לא סליק בשמא אלהים (י) "ואינן (נשצ"ל ואינן) דחבו בעגלא על רזא דנא אמרו אלה אלהיך ישראל (יא) "וכמה דאשתתף מ"י באל"ה הכי הוא שמא דאשתתף תדיר. (יב) "וברזא דא אתקיים עלמא.

יא. (ה) בניינא עמיקא. כי הוא בנין עמוק היוצא מתוך המחשבה, (כי גם בבניה לית מחשבה תפיסא בו) כי היא כלולה ונבנית משני הספירות שעליה כתר וחכמה.

יב. (ו) ואקרי מ"י שירותא לבנינא. פירוש הבינה נקראת מ"י ויש בה חמשים שערי בינה כמנין מ"י, והיא ראשית לשבע ספירות הבנין.

יג. (ז) קיימא ולא קיימא עמיק וסתים, בשמא לא אקרי. פירוש ספירת הבינה היא עומדת בהשגה בחיוב המציאות אך לא קיימא בהרגשת חמשת החושים, יען כי היא עמוק וגניז, ואין לה שם אלא השאלה מ"י? כמש"ל, "עתיקא" דקיימא לשאלה אך לא לתשובה.

יד. (ח) בעא לאתגליא ולאקרי בשמא. עתה מפרש איך נתהווה הששה קצוות מן הבינה, והיינו כי הבינה שהיא בלי שם רק נקראת מ"י רצתה להתגלות ולהקרא בשם, ואתלבש בלבוש יקר דנהיר וברא אל"ה וסליק אל"ה בשמא. היינו כי הבינה שהיא רק השגת השאלה מ"י? נתלכשה בששה קצוות הנקראים אל"ה יותר מושג ונקראים בשמות כל אחד לבדו כמו חסד, גבורה תפארת וכיוצא, אז...

טו. (ט) אתחברון אתון אלן באלין ואשתלים בשמא אלהים. היינו אותיות מ"י עם אל"ה הם אותיות אלהי"ם. ועד לא ברא אל"ה לא סליק בשמא אלהים. כי תיבת אלהים חסר אותיות אל"ה ונשאר ממנו רק מ"י.

טז. (י) ואינן דחבו בעגלא על רזא דנא אמרו (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל. פירוש כי הם אשר חטאו בעגל הפרידו אל"ה ממ"י וכפרו באלהי ישראל, היינו בהווית הרוחניות ואמרו כי רק הדברים המורגשים הם במציאות ולא יותר, ואמרו כי אל"ה הוא אלהים ולא מ"י.

יז. (יא) וכמה דאשתתף מי באלה. כמו שנתחברו מ"י עם אל"ה בזמן הבריאה כן הוא נשאר לעולם, והוא תמיד ביחוד גמור והוא השם אלהים.

יח. (יב) וברזא דא אתקיים עלמא. פירוש, בסוד הזה שהוא היחוד של מ"י עם אל"ה נתקיים העולם בנין העשר ספירות הקדושים. ובזה הודיע לרבי שמעון בר יוחאי סוד גדול מרזין דרזין דאורייתא והיינו כי השם אלהי"ם הוא סימן העולם, כי אלהי"ם בגימט' הטבע, כי אלהים מכיל בקרבן כל הטבע כוחותיו וחוקותיו, כי בתיבת אלהים נמצא מלת א"ל שם החכמה, מלת מ"י שם הבינה, מילת אל"ה שהם ו' קצוות, ומלת מ"ה שהיא המלכות וזה סוד קיום העולמות.

תפלת המחבר

רבש"ע, חננו מאתך דעה בינה והשכל שלא יהא מום למעלה על ידינו ומום בנשמותינו בחסרון איזה מצוה מתרי"ג מצות, ושנעלה כל העולמות שנפלו על ידינו תכלית העליה ותהיה נשמותינו ראויות לעלות לכל עשר ספירות ולא נדחה ע"י חסרון מצוה או ע"י מידה רעה, סלח לנו אבינו כי חטאנו במדות ובמעשים ועשינו מומים למעלה, יהמו נא רחמיך עלינו ותן לנו כח לתקן המומין שעשינו, ונהיה מזומנים לחיי עוה"ב, רפאנו ה' ונרפא בגוף ובנר"נ כפר נא על כל מה שחטאנו לפניך במחשבה, בדבור, ובמעשה, בשמיעה ובראייה בריחא ובמשוש, בגלגול זה, ובגלגולים אחרים, ותצרף נא כל הזמנים מעיננויים ויסורים בגוף ונפש, וכל הצדקה וגמ"ח שעשינו בגלגול זה ובגלגולים אחרים. ויהיה חשוב לפניך כקרבן, ויהיה נא לנו כל זה פדיון שלימה וגמורה לכל גופי ונר"ג וכמ"ש אם יש עליו מלאך מליץ אחד וכו' ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר.

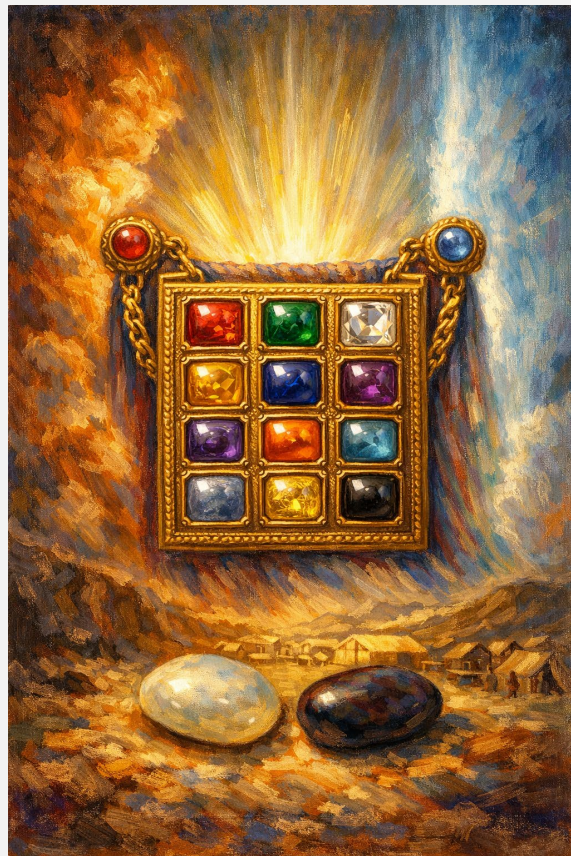
כנישא חדא

הנה מובא בזה"ק ובתנא דבי אליהו שאם רק כנישתא חדא ילכו בדרך השלימות בתורה ומעשים טובים ומצוות, אז יגאלו ישראל מהגלות, וראיתי בספר אחד כי הגאון ר' ישראל סלנטר ז"ל מסר נפשו ע"ז כל ימי חייו, ובכל דרשותיו הי' מעורר ליסד כנישתא חדא כזו לזכות את ישראל, וגם רבינו אור החיים הקדוש ועוד צדיקים גדולים עסקו בזה, ויש לי זה הרבה לדבר, רק קצרתי ולכן ראוי להתענין בזה.

פניני הרב מנחם מנכין זצוק"ל

מלוקטים מתוך מאמריו הנמצאים ב:

HebrewBooks.org

נלקט בס"ד ע"י דן סתר, ניסן התשפ"ו

הסכמות ומכתבי הרבנים הגאונים הגדולים. Recommendations of the Chief Rabbis of the Holy Land

יוסף חיים זאנענפעלד
רב ואב"ד למקהלות אשכנזים
פע"ק ירושלם תו"ב

ב"ה-ראיתי הדברים הכתובים
בספר הזה וחמם דברי מוסר לשוב
בתשובה, וכבוד הרב המחבר
מוה"ר מנחם מענדיל
מענקין שליט"א כבר ידוע לתהלה
ולשבח וסצוה רבה לקרבו וכל הזוכים
בו יזכו לראות טובה וברכה וישועה
קרובה, יהיה מלפני אבינו שבשמים
ליתן חנו בעיני הקוראים ויתעוררו
לתשובה כעתירת המחנה לישועה
קרובה.

יוסף חיים זאנענפעלד.

האדמו"ר מרחמיספריבקה.

ב"ה, הנני להודיע כי לקחתי סאת
הרב המחבר ח"ר מנחם מענקין
נ"י את ספרו סבשר ואוסר נחמות
מנחם ושלמתי דמי מחירו, ואית"ש
גם אקח ממנו את ספרו השני בשם
דברי מנחם, כשיצא מהדפוס,
ואשלם את מחירו.

מנחם נחום בהרח"צ מוה"ר
יחנן וצוקל"ה מרחמיספריבקה,
ירושלם עת"ק ת"ו.

אברהם יצחק הכהן קוק
הרב הראשי לארץ ישראל האב"ד
בעת"ק ירושלם תובכ"א

ב"ה, בא לפני האב"ד היקר הרב
הגדול בתורו"י ומוכתר במעלות
ומדות ושלמות בחכמות וידעוה
העולם וכו' מו"ה מנחם מענדיל
מענקין שליט"א, בן הרב הגאון
המפורסם מו"ה אברהם ארי' וצ"ל
שהי' רב ואב"ד בע"נ דמוהליב דניסר.
והראה לי חוותו ודברתי עמו והכרתי
שעמל הרבה בתורה חכמה ודעת,
והוא משוטט במחשבות ורעיונות
טובות להשכיל ולהיטיב, וסבכו דחוק
מאר, ולוסד תורה סתוך הרחק לכן
נענית להיות לו לפתחון פה אצל
נדיבי לב ואוהבי תורה ולומדיה,
לקבל אותו באהבה ולחזקו ולאסצו
בכל האפשרות, וכל תוסכיו יתברכו
ויאושרו כנחי' ונפש סברנס סקדש
הק' אברהם יצחק הכהן קוק
הרה"ג הנ"ל, מרפ"ס כעת סחברת דברי
מוסר בשם שובו אל הכורא דברי
מנחם, וראיתי שהם דברים המושכות
הלב, ויוצאים מן הלב, וראוי לקחתה
ממנו ולחזקו כי סצבו דחוק וכעת
הוא ג"כ תולה וצריך רפואה, ה' ירחם
עליוהק' אברהם יצחק הכהן קוק

יש עוד הסכמות וסחוס"ס קצרות, ואבקש סליחה, ואיה"ש בה"ש יופיעו
בלי"ג המחבר.

היסודות של קיום המצות הן ע"י מדות המוכות (כ"י שעי"ק)
עיקר בריאת האדם בעוה"ז, לשבר מדות הרעות המכעיות שלו,
(בשם ר' סעדיה גאון ז"ל)

ספר

תיקון המדות רפואת וחשבון הנפש או נשמת מנחם

כולל עצות וזכרונות רפואות וסגולות למחלות הנפש ותיקון
המדות הנהגות טובות, ופנקס חינוך המדות מבעלי נסיון,
כל זה חובר מלוקט ומסודר משה"ק וכפי שחגני הכותב
עולם יחברך שמו. מאת הצעיר בישראל הרב המחבר

ר' מנחם מענדל נ"י סאהליווער
יושב בעה"ק ירושלים תובכ"א.
(סלפנים עובד בקדש בקהלות קדושות בישראל).

בהבר' ס' זכרון, דבריו מנחם, נחמות ומשנת מנחם, מבשר ואומר,
שובו אל הכו"א, נחשפה דרכנו, דברי הלכה, ריון מסירין,
השארית הנפש, לקומי מנחם וכו'.

בן לאמס"ר הגאון ר' אברהם ארי' ז"ל. לישיב האב"ד
בעה"ג דמהליב דניעפר. ומח"ס תשובות ארי' ונשמת אברהם

אדרעם: *Rabbi Menahem Menhin Rabinowitz*
Berna St. Hozer Blumental Palestine
Jerusalem

אסור לחדשים ס"ו בלי רשות המחבר

דפוס "חורב" ירושלים ת"ו שנת תרצ"ז

הנה בבכיות ודמעות יש כמה מדרגות. יש דמעות של אמת, ודמעות של שקר. דמעות קרים והם דמעות של שמחה, ויש דמעות חמים, והם הבאים ממרידות הלב, צער ועגמת נפש כו' הבכיה הבאה מהתעוררות תשובה עד שנגע בקירות לבו נקרא צעקת הלב, מעומקא דלבא, כי הלב צועק בעומק הרגשות הצער בנפשו, ולפעמים לבו בוכה מעצמו בלי הכנה ובלי הרגשת צער כלל, וכמ"ש חז"ל "אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי". (דאס הערץ זאגט) ויזלו עיניו דמעות בלי מצער כלל. וזה יקרה בראש השנה ויו"כ בעת התפילות. בכיה זו תבוא מצד שורש נשמתו למעלה וסימן טוב הוא ששורשו למעלה שלמה. יש בכיה בקול על ידי התעוררות תשובה בלב. יש בכיה פנימית בלי קול כמ"ש "במסתרים תבכה נפשי" וזהו מדרגה יותר גדולה. ולפעמים, מרוב צער ועגמת נפש, האדם ידום לגמרי ובשום אופן לא יוכל להוריד דמעות, כאילו יבש אצלו המעין של דמעות, כמ"ש "וידום אהרן" (אחרי מות), וזה מצינו באדם היוצא ליהרג רח"ל.

(דמעות ונחמות מנחם, עמ' 1)

קול קורא לכל העולם! עורו עורו, הקיצו משנתכם! לכו ונשובה אל ה', נחפשה דרכינו ונחקורה, התחזקו להטיב דרכיכם ומעשיכם ולבער רוע מעלליכם, ולשרש מחשבות הכוזבות ומדות הרעות מקרבכם. "מה ד' דורש ממך? כי אם עשות משפט ואהבת חסד" - בין אדם לחבירו. "והצנע לכת עם אלקיך" - בין אדם למקום - "כי חסד חפצתי ולא זבח". חסד ה' מעולם ועד עולם, בחסד ואמת יכופר עון. משפט אמת שפטו, חסד ורחמים עשו איש את אחיו.

מפני מה הגלות הזה מר וארוך כל כך? מפני שנאת חנם, מחלוקת, לשון הרע, רכילות, חניפה, קנאה, נקמה, תאוה וגאווה שקר, ג"ג אונאה וכל מדות רעות. דעו אחי! כי עוון שנאת חנם גדול מע"ז שפ"ד ועריות (בש"ס יומא ובזוהר תרומה וכו'), - ולכן, עלינו לשנות מעשינו בין אדם לחבירו, ולהזהר מעבירות בין אדם למקום, ולשפוך תחנונים להקב"ה.

כל התורה כולה נכלל ב"ואהבת לרעך כמוך". התורה, תחילתה וסופה גמילות חסדים.

דעו אחי! הקב"ה אינו מוותר על עבירות שבין אדם לחבירו. ובלי תשובה שלימה - בין אדם למקום ובין אדם לחבירו - לא יקובלו התפילות

והבקשות. וכבר הרעישו על זה הנביאים הקדושים. "לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטורת תועבה" וכו' - "כי תרבו תפלה אינני שומע, ידיכם דמים מלאו". בין אדם לחברו - "רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם, דרשו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה" (תהלים). "שפטו דל ויתום, עני ורש הצדיקו, פלטו דל ואביון, מיד רשעים הצילו". הכלל, רחמו על כל מי שצריך עזר.

אי אחי ידידי? הלא אב אחד לכולנו, אל אחד בראנו, וכל ישראל חברים, מדוע נבגד איש באחיו?

לכן אני קורא לכל אחד ואחד, הן אותם הלומדים התורה"ק אבל אינן מקיימין, והן אותם המקיימין המצוות רק בין אדם למקום אבל לא בין אדם לחבירו, והן להיפך - אותם המקיימין רק בין אדם לחבירו אבל לא בין אדם למקום, והן לאותן הפוסחין על שתי הסעיפים וכו', - לכל אלו אקרא, ובשופר ארים את קולי בדברי הנביאים הקדושים - שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ד' (מלאכי). "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים" (תורה שבכתב ותורה שבעל פה). וגם עתה שהרביתם עונות ויצא הקצף עליכם שובו עדי בכל לבבכם - אם תשובו יקרע הגזר דין.

אנשי לבב שמעו לי ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, נרדפה לדעת את ה', ואחרי מצותיו נרדוף, נפשנו כארי ישאג, ותשובתו הרמתה נעלה במעלות עד אשר חטאינו כשלג ילבינו, ובזכות הרבים אנצל גם את נפשי עמכם.

(שובו אל הבורא עמ' א-ג)

והתשובה תהיה דוקא בשני אופנים אלו ביחד וזה בלא זה לא יועיל ולא כלום (ראשית במעלה ושנית בזמן) בין אדם למקום - (א) תורה שלימה, לשמה ולקיים, וכו'. (ב) תשובה שלימה - (1) שמירת שבת (2) טהרת המשפחה (3) כשרות, ולשמור משבועות שווא ומחילול השם ומעירות, קרי וכו', (ג) תפילה שלימה עם וידויים, ברחמים ותחנונים דווקא. ושנית, זה רק במעלה אבל ראשית בזמן - בין אדם לחבירו, ובלא זה, לא יועיל כלום התשובה הראשונה, ולכן צריך שיקיים שניהם ביחד, וזה הוא להסיר מכם שנאת חנם, מחלוקת, גאווה, כעס, קפדנות, קנאה תאוה, נקמה, חמדה, כעס, חניפה, לשון הרע, רכילות, רמיה, עושק, גניבה, גזילה, שקר, רציחה וכל מיני

מדות אכזריות ורעות. ותקיימו המצווה ואהבת לרעך כמוך. הסירו את לב האבן מקרבכם, תעסקו בגמ"ח בגוף ובממון וכו'. דרשו משפט, שפטו יתום, ריבו אלמנה, אל תונו את הגר והגלמוד והחלוש או מי שהוא אינו תושב או עולה חדש, אל תזלזלו בכבודכם ורחמו על כל מי שצריך עזר, משפט אמת שפטו. וחסד ורחמים עשו איש את אחיו, אלמנה ויתום, גר ועני אל תעשקו ורעת איש אחיו אל תחשבו בלבבכם, דברו אמת איש את רעהו, אמת ומשפט שלום.

(שובו אל הבורא עמ' ה-ו)

ודעו אחי! כי בלי תשובה שלימה בין אדם למקום ובין אדם לחבירו דוקא, אם אפילו יתפללו מאה שנים לא יועיל, כי דומה כמו טבילה במקווה עם שרץ ביד. (חיי אדם הלכות יום כיפור)

וגם כן תשגיחו על בניכם ובנותיכם, וחוב מוטל על כל אחד להשפיע על הדור הצעיר שירחיקו מכל מדות הרעות וילכו בדרך הישר אל ד' אלהינו. וחוב גדול מוטל על הנשים צדקניות לייסד חברות ולהשפיע על טהרת המשפחה, כשרות, וגידול בנים ובנות בדרך הישר ושכרן גדול מאוד והקב"ה יקבל תפלתנו. אמן כן יהי רצון.

(שובו אל הבורא עמ' ח)

אל יחשוב הקורא כי המחבר זה כבר קיים מה שכתוב פה, רק כי טרחתי בזה שיהיו כל ההנהגות לנגד עיני, אולי אזכה לקיים. וכוונתי בזה, שאם יזכה הקורא בו, אבנה גם אותי ממנה, והריני מוכיח את עצמי בזה, וממני יראו וכן יעשו אחרים. ואבקש מכל אחד שיזכור את שמי לטובה ולהתפלל בעדי שהקב"ה ירחם עלי לתקן אותי ולסייעני בכל מה שאני צריך בגשמיות וברוחניות הן בעולם הזה והן לאחר מותי. ולהשלים שלימות תיקון אברי נרנ"חי, להשיג שלימות עליון. אמן כן יהי רצון.

(נשמת מנחם עמ' ב)

וכלל זה יהיה בידך - 1) אם תרצה לגנות שום אדם, תגנה את עצמך במדותיך הרעות. 2) ואם תרצה לעשות מחלוקת, או לכעוס, תעשה מחלוקת עם יצר הרע שלך. 3) אם תרצה לשבח שום אדם, תשבח את הבורא ברוך הוא

מלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר מחיה ומטיב עמך בכל זמן (מלוקט מספה"ק). (4) תהי תמיד גרוע בעיניך מחברייך, ותהי עניו ושפל רוח.

(נשמת מנחם עמ' ט)

(ניסיונות) אם יבזוך בני אדם ויצמח במחשבתך קנאת הצדק ולא למען כבודך, כי אם למען קידוש השם שיוולד על ידי זה - אבל כשתכיר שכל הניסיונות הבאים בעולם אינם מיד האדם עצמו אלא מיד ד', והמבזה אותם הוא ביזה שליח מהשם - כיון שגרמו לך ביזיון, אות הוא כי בשמים יש טענה עליך, כמ"ש אצל דוד המלך ע"ה בעת שקללו שמעי בן גרא, לא כעס, אלא אמר "ד' אמר לו קלל" - ולמה יתרעם עליו? הלא כמתרעם על מידותיו של הקב"ה. ואם כן אין כאן מקום להקפיד על האדם כלל. ולקבל כל מה דעבידין לו משמיא לטובא, ולכן יפשפש במעשו ויתקן. וכן אם יבוא אחד לדבר עמך בענייני מוסר ותוכחה על ידי בירור המדות ותיקון המעשים, אפילו הוא קטן ממך, צריך אתה להכיר כי שליח ההשגחה הוא, ועל כן אהב את המוכיחים. היוצא מזה - לא להקפיד על שום אדם, ובכל ניסיון בין אדם לחבירו יביט על זה כעל הוראה מן השמים.

(נשמת מנחם עמ' ט)

אהבת עצמו - לאהוב את גופו ונשמתו. לשמור ולדאוג בעד בריאות הגוף, וכמו כן גם כן בעד הנפש והנשמה, שהם כלי שרת לעבוד את האדון ה' יתברך שמו.

(נשמת מנחם עמ' י')

כלל גדול בעבודת הבורא - (ובו נכלל כמעט הכל) - כל אחד ירא אלקים באמת יקבל עליו שלא לעשות (אפילו דבר הרשות) - רק מה שיגיע ממנו תענוג ונחת רוח להשם ית'. ואם יבוא לידי ניסיון, שיזדמן לו איזה חטא, אז קודם כל יזכור השאלה הנ"ל בזה הלשון: "איזה נחת רוח יהיה להקדוש ברוך הוא מזה?" וישער בדעתו - אם להקדוש ברוך הוא ודאי לא ניחא ליה, גם לי לא ניחא לעשות זה. וכן בתפילה, יתפלל לא לטובת עצמו, רק לטובת הקב"ה, ודי לחכימא ברמיזה.

(נשמת מנחם עמ' יב)

אומנות - אמרו חז"ל: חייב אדם ללמד את בנו אומנות נקיה וקלה. ולכן ילמד אותו אומנות או סחורה נקיה וקלה, ויתפלל להקב"ה, ורק ישמור מן הגזל וכו' והולך ביושר ימצא חיים ועושר.

(נשמות מנחם עמ' יד)

כל מיני מיני קושיות שיש לו לאדם על השם ית' או על צדיקים או על ישראל, צריך להתחזק רק באמונה לבד. בעניין היסורים ודחקות הפרנסה צריך לסמוך רק על הש"י ולהתחזק בבטחון ולסבול עד ירוחם מן השמים, וכמ"ש "כל הדוחק השעה" וכו'. ודע אחי כלל זה, כי אי אפשר לעבור זה העולם בשלימות כי אם על ידי מידת הסבלנות.

(נשמות מנחם עמ' טו)

אופן התוכחה יעשה בחכמה: לכת פריצים יוכיח שילכו לבית הכנסת להתפלל בציבור וכו' ולכת חסידים יוכיח שלא ילכו דל"ת אמות בלא תפילין ובלא תורה וכו'. ואם יאמר לך אחד: מי שמך למוכיח? וכו', אז תענה לו בזה הלשון: "אם תחלה, ורופא יתן לך רפואה, האם תמנע מלקחת הרפואה בעבור שהרופא עצמו חולה? כן בחולי הנפש, תקבל התוכחה אף ממי שאינו צדיק כמוך".

(נשמות מנחם עמ' טז)

תפלות לחולה וכו' (מספרים הקדושים וכפי מה שחנני ה')

החולה או הרופא והרוקח יתן ח"י פרוטות לצדקה ויאמר זה קודם עשיית הרפואה:

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא ברוך הוא יחיד ומיוחד, בורא ומנהיג ומקיים הכל, ולו היכולת והממשלה כרצונו, יודע ומשגיח בכל העולמות, עליונים ותחתונים, וכל היצורים מקטן ועד גדול, כל דבריהם ומחשבותיהם וענייניהם, אתה ה' לבדך המחיה כולם ובך אנו בוטחים. אנא ה' רחם נא עלי ותמחול ותסלח ותכפר לנו על כל חטאתינו ועונותינו ופשעינו (יתוודה ויתחרט על כל העבירות, ובפרט על פגם הברית והלשון ולעזוב לגמרי). יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמים הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים. רפאני ה'

ונרפא הושיענו ונושעה ותשלח מהרה רפואה שלימה, גשמיות ורוחניות, פנימיות וחיצוניות, לנפש ולגוף (פלוני בן פלוני) בתוך שאר חולי ישראל. ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו שיהא עסק זה לי לרפואה שלימה ותרפאני. וגם להבא תשמרני ותצילני ותרפאני מכל חולאים ומיחושים ופגעים ומקרים רעים, משינוי אויר ורוחות-רעות ועין הרע וכישוף וגזירות קשות ותקלות וצער ועגמת נפש וא"ר, עלילות ורדיפות וקטרוגים, ותפיסה ושנאה ומחלוקת כו' כולם יסתלקו ממני לגמרי, ותרפא אותי בכח שמך הגדול יתברך ותחלימני והחייני.

(מליצי יושר עמ' 12)

חלואי שנזכה לקיים כל מצות התורה כפשוטן ממש בלי שום חומרות.

(מליצי יושר עמ' 18 בקובץ)

רבונו של עולם, מה יעשה הבן שלא יחטא אם הוא כתינוק שנשבה בין העכו"ם וכערער בערבה? אם אבותינו במצרים במשך רד"ו שנה נתקלקלו כל כך עד שנכנסו למ"ט שערי טומאה, על אחת כמה וכמה בגלותנו זה קרוב לאלפיים שנה. אליהו עבדך אמר לפניך: אתה הסיבות את לבם אחרנית, כי בראת יצר הרע כזה, אם כן אנחנו אנוסים.

(מליצי יושר עמ' 19 בקובץ)

י"ש הרבה חרדים ויראי אלקים האומרים: "שלום עלי נפשי", קראתי ושניתי ואני מקיים ב"ה כל המצוות שיש בידי לעשות, ומה ירצה השי"ת עוד ממני? (1) וכי מחויב אני למסור נפשי או ממוני עבור לתקן עולם במלכות שמים? כו' (3) הלא תלמוד תורה כנגד כולם, ולכן אנו פטורים מכל מצוות חדשות? כו' תשובה על השאלה הראשונה: הלא מקרא מלא הוא ומשנה שלמה (אבות פ"ה): "כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו וכו', שנאמר "כל הנקרא בשמי וכו'". והתנא קא משמע לן שנלמד מזה מוסר השכל, אשר כל אחד מישראל מחויב להשתדל בדברים אשר יכול לצמוח מזה קידוש השם ית' אפילו במצווה שאינה מפורשת בתורה, וכמו שעשה אברהם אבינו, שאף על פי שלא צווה לו הקב"ה בפירוש שיפרסם השגחתו ויכולתו בעולם, אף על פי כן מסר נפשו על קדוש השם ולא פטר את עצמו במה שהוא עבד השם ית' בכל כוחו. כו' תשובה על השאלה השלישית: ראו

נא מה שאמרו חז"ל (בפסיקתא) "לא יפה עשיתם שחיכיתם לתורתי ולא חיכיתם למלכותי" וכו', עכ"ל. כי אפילו מי שתורתו אומנותו מחויב להשתדל להרבות כבוד למלכות שמים, כי זה קודם ללימוד התורה.

(מבשר ואומר עמ' 10-11)

באיזה זכות נגאל? כי מצד היהדות הולך רע מיום ליום וכו'? כו' תשובה על השאלה השניה: זה גם כן מורה הנהגת הבורא ית"ש, כי בזמן שירדו למטה עד המדרגה היותר תחתונה, ממש עד יאוש ח"ו, אז פתאום רוח היהדות וכו' יקפוץ ויעלה מעלה מעלה, וכמו שכתוב (ישעיה) "נפלה לא תוסיף" - אז - "קום בתולת ישראל". כלומר: כשתפול כל כך מטה שאי אפשר יותר, עד המדרגה התחתונה (בהפקרות ופריצות וכו'), אז "קום".

(מבשר ואומר עמ' 24-25)

טעם לאריכת הגלות, ומדוע תפלתנו שיגאל אותנו אינה מקובלת לפני הקב"ה? ראיתי בסה"ק, בספר "דרך משה" ועוד, כמה טעמים, ואלו רוב מהם: (1) שרוב העולם אין נזהרין להתפלל בבית הכנסת דווקא כו' (2) בשביל שאין אנו מתוודים קודם התפילה. כי תפילה במקום קרבן, וכתוב "והתודו על עונם", ואז יהיה הקרבן מרוצה. והדין גם כן נותן, אם אומר וידוי קודם התפילה הווה כמודה בקנס קודם שבאו עדים - ופטור. ואם יבוא השטן אחר כך ויקטרג - אומר לו הקב"ה - כבר הודה והתוודה, ואז יתהפך עליו לסניגור. ורמז לזה - מודה בקנ"ס פטור. ראשי תיבות: קטגור נעשה סניגור. (3) על ידי לשון הרע ושנאת חנם. כי תפילת הציבור אינה נשמעת כי אם בהיותם באחדות.

(מבשר ואומר עמ' 28)

נלקט בס"ד ע"י דן סתר, ניסן התשפ"ו

מכתב לספר "פניני הרב מנחם מנכין זצוק"ל

בס"ד, ליל כ' ניסן ה'תשפ"ו

לכבוד ידידי היקר הרה"ג דן סתר שליט"א שלום וברכה וכט"ס!

אחדשה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

שמחתי מאד לראות את הקונטרס הנפלא "פניני הרב מנחם מנכין זצוק"ל", ממש דברים פלא פלאים.

הנה שאלתם אותי האם ליקטתי ממנו דברי תורה, ונזכרתי שבגליון "מריח ניחוח" שלי לפרשת ראה שנת ה'תש"ע (גליון מס' 6), כתבתי ממנו משהו נחמד מאד מספרו היקר "רזין טמירין", וזה מעט קשור לענין מה שהבאתם בתחילת הקונטרס מספרו "דמעות ונחמות מנחם" (עמ' 1), וז"ל:

הנה בבכיות ודמעות יש כמה מדרגות. יש דמעות של אמת, ודמעות של שקר. דמעות קרים והם דמעות של שמחה, ויש דמעות חמים, והם הבאים ממרייות הלב, צער ועגמת נפש כו' הבכיה הבאה מהתעוררות תשובה עד שנגע בקירות לבו נקרא צעקת הלב, מעומקא דלבא, כי הלב צועק בעומק הרגשות הצער בנפשו, ולפעמים לבו בוכה מעצמו בלי הכנה וכלי הרגשת צער כלל, וכמ"ש חז"ל "אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי". (דאס הערץ זאגט) ויזלו עיניו דמעות בלי מצער כלל. וזה יקרה בראש השנה ויו"כ בעת התפילות. בכיה זו תבוא מצד שורש נשמתו למעלה וסימן טוב הוא ששורשו למעלה שלמה. יש בכיה בקול על ידי התעוררות תשובה בלב. יש בכיה פנימית בלי קול כמ"ש "במסתרים תבכה נפשי" וזהו מדרגה יותר גדולה. ולפעמים, מרוב צער ועגמת נפש, האדם ידום לגמרי ובשום אופן לא יוכל להוריד דמעות, כאילו יבש אצלו המעיין של דמעות, כמ"ש "וידום אהרן" (אחרי מות), וזה מצינו באדם היוצא ליהרג רח"ל. עכ"ל.

ועוד כתב בתועלת הדמעות שמורידין על אדם כשר, ואביא כאן מה שכתב ומה שהוספתי על דבריו, וז"ל:

תועלת הבכי על פטירת הצדיק

בספר "רזין טמירין" (לקוטי מנחם) להרה"ג מנחם מענדל זצוק"ל וזיע"א מאהליווער (יצא לאור בירושלים שנת תרצ"ז) כתב לבאר את מאמר חז"ל (שבת ק"ה ע"ב):

אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר (תהילים נו, ט) "נודי ספרתה אתה שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך", וז"ל:

בתלמוד בבלי "כל המוריד דמעות על כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו". וראיתי בספר "חוקי חיים" מבאר המאח"ז עפ"ד הסוד, וז"ל: ויש להקדים מ"ש הרב זל"ה בע"ח שער הכללים פ"א, וז"ל: מ"ש שנשברו המלכים, פירוש כי האורות נסתלקו למעלן למקומן ועכ"ז עדין נשארו קצת ניצוצין בכלים ונפלו אילין מאנין תבירין למטה ומהם נתהוו שורש הקליפה, ואע"פ שנתברר האוכל מהפסולת ועלה למעלה, עכ"ז עדין ניצוצי הקדושה נשארו בתוכם וזהו מה שנשאר לנו לתקן ע"י התפלה ומעשים טובים, וכן ע"י נשמת הצדיקים כשהם נפטרים מהעולם הזה עוברים בעולם העשיה מהן (א"ה ריחמ"א: אולי צ"ל "מעלין" במקום "מהן") ניצוצי קדושה שבקליפה ליצירה וכן על זה הדרך בעלותם מיצירה לבריאה ומבריאה לאצילות ומחזירין האור הגדול למקומם, וכו', עכ"ל. נמצא, שע"י פטירת הצדיקים מהעוה"ז הם מעלים יותר ניצוצי קדושה מבחייהם, שמה שלא יכלו לתקן ע"י תפלות ומעשים טובים, הם מתקנים ומעלים בעת פטירתם, וע"כ החיוב בפטירת החכם לספור ולבכות, כי עי"ז האדם מתעורר לתשובה, וע"י תשובה ואהבת התורה שמצטער על הנפטר הוא ג"כ מעלה ניצוצות הקדושה מן הקליפה יחד עם אותם הניצוצות שהעלה החכם הנפטר וז"ש "שהקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו" לא על דמעות ממש, אלא ר"ל אותם ניצוצי הקדושה שנתבררו ע"י הדמעות הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו, שעולים למעלה במקום בקדושה. ולכן אמרו חז"ל אם לא הספיד לחכם ראוי לקוברו בחייו ומתקצרין ימיו, כי תכלית ביאת האדם לעוה"ז הוא כדי לברר ניצוצי הקדושה מתוך הקליפה ע"י תורה ומעשים טובים וגם בזה תלוי ביאת הגואל כמ"ש הרב שער המצות פ' בהר סיני, וז"ל: בכל יום מתבררים ניצוצים וחלקים כפי כח תפלתו ומעשיו ותכלית התפלות והמצות אינו אלא לברר וללבן אלו המלכים ולהחיותם, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: עיין בספר בניהו (על אגדות הש"ס) מסכת שבת הנ"ל, לגאון עוזנו ותפארתנו "הבן איש חי", שהקשה וז"ל: כל המוריד דמעות, - הא דלא אמר "כל הבוכה", אלא אמר "המוריד". נראה בס"ד, כי יש אדם בוכה מעט, שהדמעה נקשרת בעיניו ואין בה שיעור שתירד על לחייו, ועל זו לא נאמר דבר זה שהקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, אלא זה נאמר על המוריד דמעות שיש בהם שיעור רב, שהם יורדין על לחייו לעיני כל. עכ"ל.

ונ"ל לתרץ עוד בס"ד הטעם שנקט דווקא לשון "מוריד" ולא לשון "כל הבוכה", עפ"י מה שכתב גאון עוזנו ותפארתנו "הבן איש חי" בחידושו לאגדות הש"ס "בן יהוידע" על גמ' הנ"ל, וז"ל: כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל ששני פעמים דמעה עולים מספר רח"ל שבזה נמתקת מן הדינים שלה כנזכר בספר הכוונות ע"ש וידוע שרחל נקראת אוצר בסוד הכתוב "יראת ה' היא אוצרו" וז"ש כל המוריד דמעות מעוט רבים שמים הקב"ה סופרן שלוקחן מספרן של ב' פעמים דמעה ומניחן בבית גנזיו היא רחל שמניח תיקונם שם למתק הדינים שבה, עכ"ל.

ועפ"י י"ל בס"ד דאם היה נוקט "כל הבוכה" לא היה יכול לכתוב "כל הבוכה דמעות" דברור שמי שבוכה הוא דמעות ורצה לרמז את ענין זה של מיתוק הדינים שברחל על כן נקט "כל המוריד דמעות" לרמוז לב' דמעות הללו שמספרן ב' פעמים דמעה עולה רחל ורומז על מיתוק הדינים שבה, ע"כ כנלענ"ד.

עוד י"ל בס"ד עפ"י מה שהבאנו לעיל בשם ספר "רזין טמירין", שתועלת הבכי על אדם צדיק הוא ענין בירור ניצוצי הקדושה שנפלו לקליפה, והנה פעולת הבירור של ניצוצי הקדושה נעשית ע"י שיורד האדם לקליפה ומוציא משם את ניצוצי הקדושה, ועל כן נקט כאן לשון "כל המוריד דמעות", לרמז על הפעולה שנעשית שיורד למטה הצדיק הנפטר לקליפה על מנת לעלות את ניצוצי הקדושה, ע"כ כנלענ"ד בס"ד. עכ"ל בגליון מריח ניחוח שלי פרשת ראה ה'תש"ע (גליון מס' 6 עמ' 1).

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחוח

עפולה ת"ו

וכתב לי ידידי היקר הרה"ג דן סתר שליט"א, וז"ל:

קראתי עד תום.

והדברים עמוקים.

תודה ויישר כוח.

ויה"ר שנזכה לדמעות של שמחה בשוב השם שבות עמו, יגל יעקב ישמח
ישראל. ויתקיים אז ישיר ישראל את השירה.

